

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΣΤΗΝ ΜΗΛΟ

της

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΔΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Χρήστος Ι. Νεγκάκης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Νοέμβριος 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακες.....	iii
Εικόνες	iv
Σύνοψη	v
Abstract	vi
Εισαγωγή.....	1
Στόχος της διπλωματικής Εργασίας.....	3
Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	6
Ιστορική Αναδρομή και Σημερινά Στατιστικά του τουρισμού στην Ελλάδα	6
Ιστορία του Τουρισμού στην Ελλάδα.....	6
Σημερινή εικόνα του Ελληνικού Τουρισμού	10
SWOT Ανάλυση του Ελληνικού Τουρισμού	14
Σύγχρονες τάσεις του τουρισμού	17
Αναπτυξιακά Προγράμματα & Νομοθεσία.....	24
Ευρωπαϊκά Αναπτυξιακά Προγράμματα	24
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης	25
Το Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης για το 2021 -2027	29
Η Στρατηγική της Λισαβόνας.....	31
Συνοπτική παρουσίαση των ελληνικών αναπτυξιακών νόμων	33
Ελληνικό Νομοθετικό πλαίσιο πριν το 2000.....	34
Ελληνικό Νομοθετικό πλαίσιο μετά το 2000	37
Μελέτη περίπτωσης – Επέκταση ξενοδοχειακής μονάδας στην Μήλο	44
Γνωρίζοντας την Μήλο	45
Περιγραφή της ξενοδοχειακής μονάδας.....	49
Δανεισμός της μονάδας.....	49
Αποσβέσεις.....	50
Έξοδα της επιχείρησης.....	50
Διάρθρωση εσόδων	52
Πρόταση προς χρηματοδότηση	55
Η μονάδα μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης.....	57
Συμπεράσματα.....	61
Προτάσεις για επόμενες έρευνες	63
Βιβλιογραφία.....	64

Πίνακες

Πίνακας 1 Κόστος ανά επιβάτη ανά χώρα - Analysis of Airport Charges - Airlines 4	
Europe 2016	13
Πίνακας 2 Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά περιφέρεια	34
Πίνακας 3 Συντελεστές αφορολόγητου ανάλογα με την περιοχή	36
Πίνακας 4 Ετήσιες αποσβέσεις το 2022	50
Πίνακας 5 Λειτουργικά Έξοδα για το 2022	52
Πίνακας 6 Ποσοστά πληρότητας για το 2022	53
Πίνακας 7 Έσοδα τους τρεις πρώτους μήνες του 2022	54
Πίνακας 8 Έσοδα τους τέσσερις τελευταίους μήνες του 2022	54
Πίνακας 9 Κατάσταση αποτελεσμάτων της επιχείρησης το έτος 2022	55
Πίνακας 10 Πρόβλεψη για τις δαπάνες του 2024	59
Πίνακας 11 Προβλέψεις για τα οικονομικά αποτελέσματα του 2024	60

Εικόνες

Εικόνα 1 Καταμερισμός των τουριστικών αφίξεων το 2022	10
Εικόνα 2 Αφίξεις ανά αεροδρόμιο 2022	12
Εικόνα 3 Γραφική απεικόνιση της SWOT ανάλυσης	15
Εικόνα 4 Η τομείς που συνεργάζονται για την διαμόρφωση μιας "έξυπνης" πόλης.....	21
Εικόνα 5 Το μοντέλο που σχεδιάστηκε στην έρευνα της Ashton για την ικανοποίηση των εργαζομένων.....	23
Εικόνα 6 Ποσοστά επιχορηγήσεων ανά περιφέρεια με τον ν. 4887/2022	43
Εικόνα 7 Ποσοστά πληρότητας ξενοδοχειακών μονάδων την περίοδο 2013-2018	46
Εικόνα 8 Αριθμός ξενοδοχείων και δωματίων στην Μήλο σύμφωνα με το Insete.....	46
Εικόνα 9 Αφίξεις τουριστών ανά περιφερειακή ενότητα το 2018	47
Εικόνα 10 Αφίξεις τουριστών ανά περιφερειακή ενότητα το 2019	48

Σύνοψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία ολοκληρώθηκε στα πλαίσια του Π.Μ.Σ. στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Αρχικά, στην εργασία εισάγονται βασικά στοιχεία για τον ελληνικό τουρισμό, τους κύριους ανταγωνιστές του, την σημασία του τόσο στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας, όσο και ως εργαλείο ανάπτυξης. Ακόμα, παρουσιάζεται η επίδραση της πανδημίας Covid-19, που μείωσε δραματικά τα έσοδα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό κλάδο για δύο συνεχόμενα έτη και διαμόρφωσε τις τάσεις των επιχειρήσεων, με μείωση των κεφαλαιακών εξόδων και συνεπακόλουθα των σχεδίων επέκτασης. Ακολουθεί η βιβλιογραφική επισκόπηση με τα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία του τουρισμού, την αναγνώριση των σημαντικότερων πλεονεκτημάτων που οδήγησαν στην ταχεία ανάπτυξη του κλάδου στην Ελλάδα, των ευκαιριών που μπορεί να εκμεταλλευτεί ο ελληνικός τουρισμός, των απειλών και των μειονεκτημάτων του, ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει μια εξοικείωση με την μακροσκοπική εικόνα του κλάδου. Στην συνέχεια της εργασίας γίνεται αναφορά στους διάφορους κρατικούς οργανισμούς αλλά και στις σημαντικότερες νομοθεσίες που αξιοποιήθηκαν για την οριοθέτηση αλλά και ανάπτυξη του κλάδου από τον 20ο αιώνα. Το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας ολοκληρώνεται από δύο ακόμα κεφάλαια. Αρχικά παρουσιάζονται οι σύγχρονες έρευνες της επιστημονικής κοινότητας, τα εμπόδια που καλείται να αντιμετωπίσει ο κλάδος αλλά και οι τάσεις που θα διαμορφώσουν την επόμενη δεκαετία. Επίσης, γίνεται μια επισκόπηση των βασικών επενδυτικών εργαλείων, τόσο εγχώριων όσο και ευρωπαϊκών. Τα προγράμματα αυτά έχουν ποικίλες θεματολογίες, έτσι γίνεται μια εκτενέστερη αναφορά στους ελληνικούς αναπτυξιακούς νόμους και στο ΕΣΠΑ. Η εργασία ολοκληρώνεται με μια μελέτη περίπτωσης. Μια ξενοδοχειακή μονάδα στο νησί της Μήλου, που προσπαθεί να ενταχθεί στον β' κύκλο του αναπτυξιακού νόμου ν.4887/2022 για την ενίσχυση τουριστικών επενδύσεων. Έτσι, γίνεται μια παρουσίαση των βασικών μεγεθών της επιχείρησης, μια κοστολόγηση του έργου υπό εξέταση και μια σύνοψη των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την ένταξή της στον αναπτυξιακό νόμο.

Abstract

This thesis was completed as the final part of the MSc in Applied Accounting and Auditing at the University of Macedonia. Initially, it introduces some core elements of the Greek tourism, its main competitors, its importance both for the Greek GDP, but also as a financing and development tool of the Greek economy. The thesis continues with the effects of the Covid-19 pandemic, as it significantly reduced the revenues of the whole tourism sector for two consecutive years, alternated the trends of the investors and significantly reduced the CAPEX investments due to the fear of the markets. The literature review is the next chapter, with the latest tourism statistics, the recognition of the main advantages that led to the growth of the sector. Also, it provides an overview for the opportunities, the threats, and the disadvantages, so as it can provide a thoroughgoing picture of the industry. The thesis continues with the most important state organizations and the legislations that had a significant impact on the demarcation and development of the sector since the beginning of the 20th century. The theoretical section is completed with two more chapters. The first one, makes an extended reference to the latest research of the scientific community, highlighting the threats and opportunities of the tourism industry and its trends for the next decade. The second one, refers to an overview of the main investment tools, utilized in the Greek market for its development, both domestic and European. Due to the vast variety of topics that these programs cover, a more extended and specific reference is made for the Greek development laws and the NSRF. The paper concludes with a case study. A hotel unit on the island of Milos, in South Aegean, which will be included in the second cycle of the Greek law for the enhancement of tourism investments 4887/2022. So, a complete presentation of the basic characteristics and specifications of the hotel is being presented, a costing of the project under evaluation, along with the results from the utilization of the benefits of the development law.

Εισαγωγή

Ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο με πολλαπλές προεκτάσεις, του οποίου ο ορισμός έχει συνδεθεί με την μετακίνηση ανθρώπων σε άλλες περιοχές και χώρες, διαφορετικές από αυτές του καθημερινού τους περιβάλλοντος, για ψυχαγωγικούς, θρησκευτικούς και άλλους σκοπούς, οι οποίοι διαχωρίζονται από τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες. Η φύση του φαινομένου αυτού έχει πολύπλευρες προεκτάσεις για μια κοινωνία, πολιτισμικές, τεχνολογικές, περιβαλλοντολογικές, κοινωνικές, πολιτικές αλλά κυρίως οικονομικές. Για τις μεσογειακές χώρες, ο τουρισμός αποτελεί μία βασική πηγή εσόδων, συγκαταλέγεται στα ισχυρότερα μέσα για ανάπτυξη υποδομών, ενώ απασχολεί με εποχικές αλλά και μόνιμες θέσεις εργασίας ένα σημαντικό κομμάτι τόσο του ανειδίκευτου όσο και του καταρτισμένου εργατικού δυναμικού. Επίσης, χώρες, κυρίως στα Βαλκάνια και στην Β. Αφρική, που καθυστέρησαν στην βιομηχανική ανάπτυξη κατά τα τέλη του 20^{ου} αιώνα και αδυνατούν πλέον να ιδρύσουν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες και ομίλους αντίστοιχους της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, επενδύουν εντατικά στον τουριστικό κλάδο με βραχυπρόθεσμες επενδύσεις για ίδρυση ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων τουριστικών εγκαταστάσεων, αλλά και σε μεγαλύτερα έργα υποδομής πιο μακροχρόνιου ορίζοντα, που εξυπηρετούν την περαιτέρω ανάπτυξη του τουριστικού τομέα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων έργων υποδομής είναι περιφερειακά αεροδρόμια ικανά να εξυπηρετήσουν μεγαλύτερο όγκο τουριστών και λιμάνια ικανά να καλύψουν τις ανάγκες κρουαζιερόπλοιων, ώστε να διεκδικήσουν ένα μερίδιο της τουριστικής αγοράς, αυτού του συνεχώς αναπτυσσόμενου οικονομικού κλάδου.

Η Μεσόγειος είναι ένας παγκόσμιος τουριστικός προορισμός, που συνδυάζοντας τόσο την φύση και την θάλασσα με το εύκρατο κλίμα όσο και την ισχυρή πολιτισμική κληρονομιά του τόπου, καταφέρνει να προσελκύει ένα μεγάλο αριθμό τουριστών. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού [UNWTO], το 2000 ο τουρισμός στην Μεσόγειο ανήλθε σε 240 εκατομμύρια τουρίστες, ενώ το 2019 το ίδιο νούμερο ανήλθε σε 360 εκατομμύρια, παρουσιάζοντας μια αύξηση 50%. Με την Ελλάδα να διεκδικεί περίπου 10% του όγκου τα τελευταία χρόνια, το ίδιο ποσοστό το 2000, ανερχόταν σε 5%. [1] Σύμφωνα με την έκθεση του Mediterranean Action Plan με την λήξη του συνεδρίου της Βαρκελώνης το 2017, υπολογίζεται ότι στις χώρες που διεκδικούν το μεγαλύτερο κομμάτι του μεσογειακού τουρισμού, δηλαδή τις Ισπανία,

Ιταλία, Γαλλία και Μαρόκο, αυτός ο κλάδος συνέφερε παραπάνω από 340 δισεκατομμύρια δολάρια παρουσιάζοντας μια αύξηση 50% από το αντίστοιχο ποσό 20 χρόνια πριν, δείχνοντας μια συνεχή τάση, καθώς ο μεσογειακός τουρισμός συγκεντρώνει το 30% του παγκόσμιου τουρισμού, με το αντίστοιχο ποσοστό του Ευρωπαϊκού τουρισμού να έχει ξεπεράσει το 50% αρκετές χρονιές. Συγκεκριμένα για την Ελλάδα ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας, συνεισφέροντας περισσότερο από 15% κάθε χρόνο κατά μέσο όρο στο ΑΕΠ της χώρας τα τελευταία πέντε χρόνια, ενώ αποτελεί σταθερό πυλώνα της Ελληνικής οικονομίας. Ο κλάδος αυτός παρουσιάζει μια εντυπωσιακή αύξηση της τελευταίες δύο δεκαετίες με την ελληνική κοινωνία να προσπαθεί με διάφορες δράσεις και κίνητρα να διεκδικήσει ένα μεγαλύτερο μερίδιο του Μεσογειακού τουρισμού. Έτσι, το 2000 ο αριθμός τουριστών στην Ελλάδα ανήλθε σε 13 εκατομμύρια επισκέπτες, ενώ το αντίστοιχο νούμερο το 2018 ξεπέρασε τα 33 εκατομμύρια. Αξίζει να αναφερθεί πως το 2020 λόγω της έξαρσης της πανδημίας Covid-19 ο αριθμός των τουριστών στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 79% σε σύγκριση με το 2019, σε μόλις 6,9 εκατομμύρια τουρίστες.

Ο τουρισμός, εκτός από την έξαρση της Covid-19, καλείται να αντιμετωπίσει πολλές ακόμη προκλήσεις στην σημερινή εποχή. Πρωταρχικής σημασίας αναδεικνύονται οι κοινωνικές αναταραχές που επικρατούν σε διάφορες Μεσογειακές χώρες όπως το Ισραήλ και η Γαλλία, οι οποίες έχουν σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στον τουριστικό κλάδο των χωρών. Τέτοιες πολιτικές εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε συγκέντρωση του τουρισμού σε χώρες που θεωρούνται πιο ασφαλείς προορισμοί. Συγκεκριμένα, οι ασφαλείς προορισμοί, οι οποίοι αποτελούν και τους βασικούς ανταγωνιστές της Ελλάδας στην Μεσόγειο, είναι η Ισπανία με περισσότερους από 80 εκατομμύρια τουρίστες το 2019 και η Ιταλία με 60 εκατομμύρια τουρίστες. Στην συνέχεια βρίσκονται η Τουρκία, η Κροατία και η Αίγυπτος.

Η πανδημία Covid-19, εκτός από τον περιορισμό των μετακινήσεων, έπαιξε καθοριστικό ρόλο και στην γενικότερη εξέλιξη του κλάδου με έμμεσο τρόπο, καθώς αποτελεί έναν αποτρεπτικό παράγοντα για κεφαλαιακές δαπάνες κυρίως από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπως μικρές ξενοδοχειακές μονάδες και εστιατόρια. Η ραγδαία μείωση των εσόδων τα τελευταία 2 χρόνια έχει αλλάξει πολύ την δομή της αγοράς, με τους επιχειρηματίες να κρατούν μεγαλύτερα κεφαλαία και να γίνεται έτσι μια αποεπένδυση με την πάροδο των τελευταίων ετών και την απόσβεση των

επενδύσεων της προηγούμενης δεκαετίας. [3-6] Άλλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο κλάδος, εκτός του ανταγωνισμού και της έξαρσης της Covid-19 την περίοδο 2019-2022 είναι η εποχικότητα, ο μαζικός τουρισμός, οι ανισότητες στην ίδια την χώρα με καθυστέρηση στην υλοποίηση υποδομών και μεγάλων έργων σε ορισμένες περιοχές. Όλα τα παραπάνω, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη ενός ενιαίου στρατηγικού πλάνου ανάπτυξης και εξέλιξης του τουρισμού, προκειμένου η Ελλάδα να διασφαλίσει μια επιτυχημένη πορεία σε αυτόν τον ολοένα και πιο ανταγωνιστικό κλάδο.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού, περίπου το 20% των διαθέσιμων εργασιών, είτε εποχικών είτε μόνιμων, σχετίζεται με τον τουριστικό κλάδο στην χώρα, ενώ το 2019, αντιστοιχούσε σε 1.1 εκατομμύρια δουλειές, με τα έσοδα να ξεπερνούν τα 4.2 δις ευρώ και τις άμεσες επενδύσεις της χώρας στον συγκεκριμένο κλάδο να ξεπερνούν το 22% πριν την έξαρση της πανδημίας. Σε έρευνα της συμβουλευτικής εταιρείας PwC, με τίτλο «Ελληνικός Τουρισμός – Η επόμενη μέρα», διατυπώνεται η θέση πως για κάθε 1€ εσόδων από τον τουριστικό κλάδο, στην χώρα δημιουργείται ακόμα 1.5€ έμμεσης προστιθέμενης οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως σε μορφή επενδύσεων, συμβάλλοντας εν τέλει στο ΑΕΠ της χώρας με 2.5€.

Στόχος της διπλωματικής Εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει δύο βασικούς στόχους. Αρχικά, θα γίνει μια ιστορική ανάδρομη στην πορεία του τουριστικού κλάδου στην Ελλάδα αλλά και μια προσπάθεια να αποσαφηνιστούν οι βασικοί παράμετροι που επηρεάζουν τον τουρισμό, με ποσοτικά δεδομένα, ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για την τωρινή κατάσταση του κλάδου. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης των βασικών οικονομικών μεγεθών και των τάσεων που επικρατούν στην αγορά, καθώς και ποιες είναι οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι που θα αντιμετωπίσει ο κλάδος του τουρισμού την επόμενη δεκαετία.

Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν τα ολοκληρωμένα αναπτυξιακά προγράμματα των τελευταίων δεκαετιών στην Ευρώπη, μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή

Ένωση, για την καλύτερη κατανόηση της δομής λειτουργίας των προγραμμάτων που επηρέασαν με τα κονδύλια που διατέθηκαν τον τουριστικό κλάδο και τα προγράμματα που είναι ενεργά σήμερα, ώστε να προσδιοριστούν οι ευκαιρίες που έχει μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται στον τουριστικό κλάδο στην Ελλάδα. Επίσης, κρίνεται αναγκαία μια σύντομη περιγραφή του ρυθμιστικού πλαισίου σχετικά με την πρόσβαση μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα προγράμματα αυτά, των απαιτήσεων και των οφελών που παρουσιάζει ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα στήριξης ως μέσο ανάπτυξης της μικρομεσαίας επιχείρησης.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, θα παρουσιαστεί επίσης μια μελέτη περίπτωσης, μια μικρομεσαία επιχείρηση στην Ελλάδα, καθώς και το ρυθμιστικό πλαίσιο των επενδύσεων και οι ενέργειες που πρέπει να ολοκληρωθούν για την πρόσβαση της επιχείρησης αυτής σε Ευρωπαϊκά κονδύλια ανάπτυξης. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί η επιχείρηση έπειτα από την εκταμίευση των κονδυλίων, ώστε να αποφύγει τις ρήτρες που επιβάλλει το εκάστοτε αναπτυξιακό πρόγραμμα και τέλος παρουσιάζεται η διαφορά στα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης με την χρήση του προγράμματος σε σύγκριση με την υλοποίηση του έργου με ίδια κεφάλαια ή δανεισμό. Η επιχείρηση που επιλέχθηκε είναι μια ξενοδοχειακή μονάδα στη Μήλο, έναν δημοφιλή τουριστικό προορισμό στις Κυκλάδες, η οποία αναπτύσσεται συνεχώς και ελκύει κυρίως ευρωπαϊκό τουρισμό, αλλά και επισκέπτες από ολόκληρο τον κόσμο. Η κατανομή των ευρωπαϊκών πόρων σε μια τέτοιου είδους ξενοδοχειακή μονάδα μπορεί να έχει πολλές χρήσεις, με κάποιες ενδεικτικές να είναι οι εξής:

- 1.) Ανακαίνιση των ήδη υφιστάμενων εγκαταστάσεων, με ταυτόχρονη αναβάθμιση της ενεργειακής απόδοσης των χώρων
- 2.) Μείωση των ενεργειακών δαπανών, με εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στοιχείων στην οροφή κτηρίων
- 3.) Επέκταση των υποδομών με αύξηση της δυναμικότητας της ξενοδοχειακής μονάδας, αλλά και δημιουργία χώρου καθαρισμού κλινοσκεπασμάτων
- 4.) Χρήση κονδυλίων σε προωθητικές ενέργειες, διαφημιστικές καμπάνιες και αυξημένη παρουσία στο διαδίκτυο

Τέλος, θα εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με τους θεωρητικούς στόχους των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων, την βιώσιμη και πράσινη ανάπτυξη, η οποία αποτελεί το μεγάλο στοίχημα του τουριστικού κλάδου, καθώς και με την πρακτική εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών, την ευκολία ένταξης, την εκταμίευση των κονδυλίων και την αξιολόγηση και επιτυχία που έχουν τα προγράμματα αυτά στην ανάπτυξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Σκοπός της συγκεκριμένης ενότητας είναι να γίνει μια ιστορική αναδρομή καθώς και μια παρουσίαση της σημερινής εικόνας του τουρισμού στην Ελλάδα, και έπειτα να αποτυπωθούν οι σύγχρονες απόψεις της επιστημονικής κοινότητας σχετικά με τα χαρακτηριστικά, τις ιδιότητες και τον οικονομικό αντίκτυπο του τουριστικού κλάδου στις κοινωνίες. Στην συνέχεια, θα παρουσιαστούν οι διάφοροι τρόποι χρηματοδότησης επενδύσεων στον τουριστικό τομέα, η χρήση ευρωπαϊκών και ελληνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων καθώς και τα κίνητρα που παρέχονται στην Ελλάδα για την ανάπτυξη του κλάδου. Η σύγκριση των οικονομικών αποτελεσμάτων των διαφόρων τρόπων χρηματοδότησης αλλά και η εκτενέστερη βιβλιογραφική αναφορά των αναπτυξιακών προγραμμάτων, θα οδηγήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τις τωρινές τάσεις της αγοράς και τον βέλτιστο τρόπο χρηματοδότησης μιας επένδυσης στον κλάδο του τουρισμού.

Ιστορική Αναδρομή και Σημερινά Στατιστικά του τουρισμού στην Ελλάδα

Ιστορία του Τουρισμού στην Ελλάδα

Η προστιθέμενη αξία από τον τουρισμό αναγνωρίστηκε στην Ελλάδα από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Για τον λόγο αυτό, πραγματοποιήθηκαν ποικίλες προσπάθειες οργάνωσης του κλάδου και εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού από τις διοικητικές αρχές, για την περαιτέρω εξέλιξη του κλάδου. Ωστόσο όπως θα παρουσιαστεί στην παρακάτω συνοπτική ιστορική επισκόπηση του τουρισμού, το μεγαλύτερο τροχοπέδη που αντιμετώπιζε και συνεχίζει ακόμα και σήμερα να αντιμετωπίζει ο κλάδος στην Ελλάδα είναι οι υποδομές. Αυτές παραμένουν υποδεέστερες και κακοδιατηρημένες σε σύγκριση με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Τέλος, η διασύνδεση με τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες αναπτύσσεται ακόμα και λόγω της καθυστερημένης ή μη ένταξης των χωρών αυτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση η μετακίνηση των τουριστών παραμένει χρονοβόρα.

Ξεκινώντας την αναδρομή, το Γραφείο Τουρισμού υπαγόταν στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, ιδρύθηκε το 1914 με τον Ν. 241/1914 (ΦΕΚ 11/Α) και αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια συγκρότησης ενός οργανισμού που θα επιβλέπει και θα προωθεί τον ελληνικό τουρισμό. Ωστόσο η λειτουργία του αναστάλθηκε την επόμενη χρονιά

λόγω του Α' παγκοσμίου πολέμου. Το 1918 με τον Ν. 1698/16 Δεκ. 1918 (ΦΕΚ1/Α) συστάθηκε το Γραφείο Ξένων και Εκθέσεων με παρόμοιο σκοπό, για να υποκαταστήσει την αρχική προσπάθεια συγκρότησης του Γραφείου Τουρισμού.

Σημαντικές προσπάθειες με αντίκτυπο στον ελληνικό τουρισμό πραγματοποιήθηκαν επίσης τις επόμενες δύο δεκαετίες. Αρχικά συστάθηκε ο ΕΟΤ (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού) το 1929, η λειτουργία του οποίου ωστόσο δεν ήταν συνεχής, με αρκετές παύσεις, αλλά και αναδιαρθρώσεις και συγχωνεύσεις, για να διαμορφωθεί η τελική μορφή με την οποία λειτουργεί ακόμα και σήμερα. Ο ΕΟΤ προχώρησε σε σημαντικές πρωτοβουλίες για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών και κάνει ακόμα και σήμερα συστηματικές προσπάθειες για την αύξηση του τουρισμού και την εύρυθμη λειτουργία του κλάδου. Σημαντική επιτυχία του οργανισμού θεωρείται η διαφημιστική καμπάνια για προβολή της χώρας που οδήγησε το 1937 στην επίσκεψη 160.000 τουριστών στην χώρα. Το 1934 συστάθηκε και η τουριστική αστυνομία, ένα σώμα που απασχολούνταν αποκλειστικά για την διατήρηση της ασφάλειας στις λουτροπόλεις, όπου και συγκεντρωνόταν ο μεγαλύτερος αριθμός τουριστών εκείνες τις δεκαετίες, αλλά και στις 6 ζώνες, στις οποίες είχε χωριστεί η Αθήνα. [13]

Το 1936, ιδρύεται το Υφυπουργείο Τουρισμού και παύει η λειτουργία του ΕΟΤ, ενώ καταργείται και το νεοσύστατο Ανώτατο Συμβούλιο Τουρισμού που είχε ιδρυθεί την προηγούμενη χρονιά. Την ίδια χρονιά με βασιλικό διάταγμα δημιουργείται η ξενοδοχειακή επαγγελματική σχολή και την επόμενη χρονιά η σχολή τουριστικών επαγγελματιών κατά την κυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά. Τέσσερα χρόνια αργότερα το Υφυπουργείο Τουρισμού θα καταργηθεί, ενώ όλες οι αρμοδιότητές του θα συγχωνευτούν στο Υπουργείο Οικονομίας. Την ίδια δεκαετία γίνεται η πρώτη αναβάθμιση των υποδομών κυρίως κοντά στα αστικά κέντρα, όπως και η αεροπορική διασύνδεση της Αθήνας με ευρωπαϊκές πόλεις και η άφιξη των πρώτων τουριστών με το μέσο αυτό.

Το 1942, θα διοχετευτούν τα πρώτα κονδύλια από το εξωτερικό για την ανάπτυξη υποδομών στην Ελλάδα μέσω του σχεδίου Μάρσαλ. Από αυτή τη χρονική στιγμή και για τις επόμενες τρεις δεκαετίες, προχωρούν πολλά σχέδια και οργανισμοί για την επίβλεψη και προώθηση του τουρισμού στην Ελλάδα και την επέκτασή του πέρα από

τις λουτροπόλεις και τις ιαματικές πηγές, όπως η Γενική Διεύθυνση Λουτροπόλεων και Τουρισμού και η Γενική Γραμματεία Τουρισμού.

Το 1950, καταργείται η Γενική Γραμματεία Τουρισμού και ανασυντάσσεται εκ νέου ο ΕΟΤ, που υπήχθη στον Υπουργό Προεδρίας της Κυβερνήσεως. Με στρατηγικές κινήσεις προώθησης του ελληνικού τουρισμού, η δεκαετία παρουσιάζει συνεχή ανοδική πορεία με κυριότερους προορισμούς την Αθήνα, την Ρόδο, την Κρήτη και την Κέρκυρα. [15] Έξι χρόνια αργότερα, το 1956, ιδρύεται στην Ρόδο η Α.Σ.Τ.Ε.Ρ. [Ανώτερη Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Ρόδου], η οποία λειτουργεί στα πρότυπα της αντίστοιχης σχολής της Λοζάνης, ενώ την επόμενη χρονιά κρίνεται αναγκαία η επέκταση του ΕΟΤ με δημιουργία περιφερειακών υπηρεσιών. Η πρώτη τέτοια υπηρεσία ιδρύεται στην Θεσσαλονίκη, με σκοπό την τουριστική ανάπτυξη της Β. Ελλάδας. Μία από τις πιο σημαντικές πρωτοβουλίες με βασικό φορέα τον ΕΟΤ πραγματοποιήθηκε την δεκαετία αυτή, με την ξενοδοχειακή αλυσίδα Xenia και κονδύλια επίσης από το Αμερικάνικο Σχέδιο Μάρσαλ. Στόχος του προγράμματος ήταν η ευρεία ανάπτυξη του τουρισμού σε όλη την Ελλάδα και την ανάδειξη της σε παγκόσμιο τουριστικό προορισμό. Η τελευταία ξενοδοχειακή μονάδα της αλυσίδας έκλεισε το 1997 στο Παλιούρι Χαλκιδικής, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της επένδυσης αυτής παρέμεινε στην συνέχεια ανεκμετάλλευτο. Την ίδια περίοδο η Εθνική Τράπεζα ιδρύει την θυγατρική ΑΣΤΗΡ, με μια σειρά πολυτελών ξενοδοχείων σε τουριστικά ανερχόμενες περιοχές [15]. Στο τέλος της δεκαετίας του 1960 και συγκεκριμένα το 1968, καταργείται η Τουριστική Αστυνομία, με την ταυτόχρονη ενσωμάτωση του συνόλου της στην νεοσύστατη Διεύθυνση Τουριστικής Αστυνομίας που υπάγεται στα Αρχηγεία Χωροφυλακής και Αστυνομίας.

Την επόμενη δεκαετία παρατηρήθηκε μια ραγδαία αύξηση των αφίξεων κατά 227%, ενώ αξίζει να αναφερθεί ότι την επόμενη δεκαετία 1970-1979 η αύξηση των αφίξεων υπερδιπλασιάστηκε ξανά. Οι αυξήσεις που παρατηρήθηκαν αξίζει να αναφερθεί πως ήταν σημαντικά μεγαλύτερες από αυτές των «ανταγωνιστών» εκείνης της εποχής, δηλαδή της Ισπανίας και της Ιταλίας. [16] Σε συνέχεια των παραπάνω στατιστικών ο Ευρωπαϊκός τουρισμός στην Ελλάδα αυξήθηκε από 196,947 αφίξεις το 1960, σε 4,402,819 το 1984, δηλαδή περίπου 2,200% αύξηση. Κύριος λόγος πίσω από αυτά τα εξωπραγματικά νούμερα και την αύξηση του τουρισμού είναι τα μεγάλα έργα μαζικού τουρισμού, με μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, τυποποίηση τουριστικών προϊόντων, ενώ σταδιακά εισέρχονται στο χώρο οι έννοιες του μάνατζμεντ,

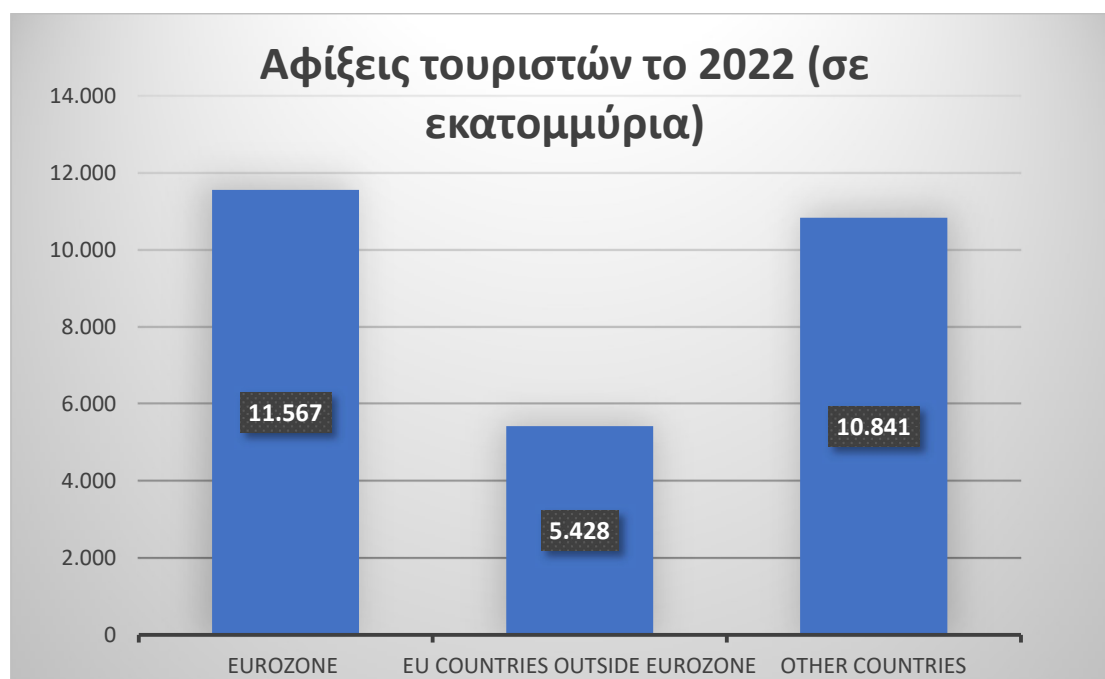
μάρκετινγκ και πληροφορικής, που αποτελούν καταλυτικό παράγοντα στον τομέα. Επίσης την περίοδο αυτή, προσπαθεί να γίνει μια αναδιάρθρωση των υπηρεσιών και οργανισμών που λειτουργούν στην Ελλάδα για την εποπτεία του κλάδου, με έμφαση στην αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων από τα κεντρικά γραφεία της Αθήνας, ώστε να μπορούν να διαχειριστούν τον πολύ μεγάλο όγκο αναπτυξιακών έργων, νέων εκπαιδευτικών σχολών και άνοιγμα του κλάδου, καθώς και λειτουργικά και νομικά πλαίσια λειτουργίας. Η επέκταση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που αφορούν τον τουρισμό διευρύνονται με τα ΤΕΙ (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα), των Τμημάτων Τουριστικών Επιχειρήσεων, τις Σχολές Ξεναγών κτλ. Ταυτόχρονα, η σύσταση υπουργείου Τουρισμού το 1989 κατοχυρώνει την θέση του τουρισμού στην ελληνική πολιτική σκηνή και αναγνωρίζει τον ρόλο του στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Το 1990 η Ελλάδα παρουσιάζει την ταχύτερη τουριστική ανάπτυξη ως ποσοστό στην Ευρώπη. Την ίδια χρονιά, πραγματοποιείται και η σύσταση των παρακάτω Γενικών Διευθύνσεων του ΕΟΤ:

- Γενική Διεύθυνση Τουριστική Ανάπτυξης
- Γενική Διεύθυνση Διαφήμισης και Προβολής
- Γενική Διεύθυνση Διοίκησης και Εκμετάλλευσης

Στο πλαίσιο της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού που δραστηριοποιείται στον τομέα του τουρισμού τα επόμενα χρόνια δημιουργούνται υπεράριθμα ινστιτούτα εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΙΕΚ), τόσο δημόσια όσο και ιδιωτικά, που πλαισιώνουν αντίστοιχα τμήματα δημόσιας εκπαίδευσης (ΤΕΙ και ΑΕΙ), μεταπτυχιακών τμημάτων και τεχνικών πτυχίων που αφορούν τον τουριστικό κλάδο όπως Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τουριστικών Επαγγελματιών για την στελέχωση των επιχειρήσεων. Τα ινστιτούτα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα την δημιουργία ενός μεγάλου όγκου καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού, που στα επόμενα χρόνια παρουσίασε μια σταθερή απορρόφηση από την αγορά εργασίας, με τα ποσοστά ανεργίας στον κλάδο ακόμα και σήμερα να παραμένουν συστηματικά χαμηλότερα του μέσου όρου της χώρας. Ωστόσο στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι θέσεις απασχόλησης είναι εποχικές, με τις παθολογικές που συνεπάγονται σε αυτό το μοντέλο εργασίας.

Σημερινή εικόνα του Ελληνικού Τουρισμού

Το 2022 ήταν μια κερδοφόρα χρονιά για τον ελληνικό τουρισμό με τις εισπράξεις να ανέρχονται στα 17.6 δις ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί η εκπληκτική ανάπτυξη του κλάδου την τελευταία δεκαετία. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος ο αριθμός των τουριστών στην Ελλάδα από την Ευρωζώνη το 2010 ανήλθε σε 6.14 εκατομμύρια επισκέπτες, ενώ το ίδιο νούμερο το 2022 διαμορφώθηκε σε 11.56 εκατομμύρια επισκέπτες. Ο διπλασιασμός του ευρωπαϊκού τουρισμού οφείλεται κυρίως σε τρεις μεγάλες ευρωπαϊκές αγορές, την Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Γαλλία. [18] Το 2021 και εν μέσω της πανδημίας Covid-19, οι τρεις προαναφερθείσες χώρες μαζί με τις ΗΠΑ αποτελούσαν το 40% των συνολικών αφίξεων στην χώρα και συνεισέφεραν πάνω από το 50% των εσόδων του κλάδου.

Εικόνα 1 Καταμερισμός των τουριστικών αφίξεων το 2022

Ακόμα ο συνολικός αριθμός κλινών των ελληνικών ξενοδοχείων αυξήθηκε καθ' όλη την διάρκεια της πανδημίας, με τον αριθμό να αγγίζει τις 442,000 κλίνες το 2022, που αντιστοιχεί σε σωρευτική αύξηση 1.8%, ενώ οι πολυτελές κλίνες 5 αστέρων την ίδια χρονική περίοδο αυξήθηκαν κατά 8%. Η πολύ ισχυρή αύξηση σε πολυτελή

ξενοδοχεία είναι μια σύγχρονη τάση του κλάδου, με τον ελληνικό τουρισμό να στρέφεται σε αύξηση των δεικτών μέση τιμή ανά διανυκτέρευση (average daily rate – ADR) και είσπραξη ανά διαθέσιμο δωμάτιο (revenue per available room – RevPar), δύο αριθμοδείκτες που προσδιορίζουν την κερδοφορία ανά κλίνη στον κλάδο. Η στροφή του ελληνικού τουρισμού σε συγκεκριμένες αγορές που διαθέτουν τουρίστες ικανούς και διατεθειμένους να ξοδέψουν περισσότερα χρήματα ανά ημέρα διαμονής φαίνεται και από τις επενδύσεις που έγιναν στον κλάδο. Συγκεκριμένα, οι συνολικές δαπάνες για ανακαινίσεις σε ξενοδοχεία πέντε αστέρων αυξήθηκαν από 25% προ πανδημίας σε 48%. Ακόμα, η στροφή αυτή σε αγορές υψηλότερου εισοδήματος, μπορεί να ισχυροποιήσει την ανθεκτικότητα του ελληνικού τουρισμού από εξωγενείς παράγοντες σε ενδεχόμενες μελλοντικές στρεβλώσεις.

Σύμφωνα με το Insete (Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων), το 2022, η Κρήτη ήταν η περιοχή της Ελλάδας που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εσόδων, με περίπου 2.4 δισεκατομμύρια ευρώ, ακολουθούμενη από τα Δωδεκάνησα, με 1.95 δισεκατομμύρια ευρώ. Το 2017, σύμφωνα με μελέτες στην χώρα λειτουργούσαν περίπου 9,800 ξενοδοχειακές μονάδες, το 77% των οποίων βρισκόντουσαν στους κύριους τουριστικούς προορισμούς. Το έτος 2023, ακόμα και έπειτα από μια διετία πανδημίας, κατά την οποία πολλές ξενοδοχειακές μονάδες σταμάτησαν οριστικά την λειτουργία τους, ο συνολικός αριθμός εν ενεργεία ξενοδοχειακών μονάδων έχει αυξηθεί σύμφωνα με το ξενοδοχειακό επιμελητήριο Ελλάδος σε 10,101, μια αύξηση 3%, ενώ ο αριθμός κλινών ανέρχεται σε 1,818,374. Συγκρίνοντας την Ελλάδα με την Ισπανία, η οποία είναι πρώτη χώρα σε αφίξεις τουριστών στην Μεσόγειο, διαπιστώνεται πως ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων στην Ισπανία ανέρχεται σε 19,820, ενώ ο πληθυσμός της Ισπανίας ανέρχεται σε 47 εκατομμύρια. Αυτός ο συσχετισμός πληθυσμού και ξενοδοχειακών μονάδων δείχνει την δυναμική της Ελλάδας αλλά και την αξία του τουρισμού στην χώρα.

Αεροδρόμιο	Επιβάτες
Αθήνα	7.574.491
Ηράκλειο	3.361.461
Ρόδος	2.569.811
Θεσσαλονίκη	1.981.931
Κέρκυρα	1.699.455
Χανιά	1.309.589
Κως	1.260.761
Ζάκυνθος	904.328
Σαντορίνη	829.210
Μύκονος	596.546
Άκτιο	379.712
Κεφαλονιά	359.538
Σκιάθος	231.147
Καλαμάτα	161.407
Σάμος	138.610
Καβάλα	104.563
Μυτιλήνη	53.770
Άραξος	49.543
Αλεξανδρούπολη	864
Σύνολο	23.566.737

Εικόνα 2 Αφίξεις ανά αεροδρόμιο 2022

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η στρατηγική αποκρατικοποίησης των περιφερειακών αεροδρομίων της Ελλάδας. Συγκεκριμένα 14 περιφερειακά αεροδρόμια, παραχωρήθηκαν στην εταιρεία Fraport Greece το 2017 από το ΤΑΙΠΕΔ, έναντι 1.2 δις ευρώ. Η κίνηση αυτή προήλθε, έπειτα από απαιτήσεις για αποκρατικοποιήσεις στο πλαίσιο της συμφωνίας της χώρας με το ΔΝΤ. Το μοντέλο της ιδιωτικής εκμετάλλευσης αεροδρομίων ακολουθήθηκε με επιτυχία, επίσης, και από άλλες χώρες που δεν μπορούσαν να καλύψουν τα υψηλά κεφάλαια επενδύσεων, που απαιτούνται για την λειτουργία ενός σύγχρονου αεροδρομίου. Συγκεκριμένα, σε αντίστοιχες αποκρατικοποιήσεις προχώρησαν και άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού νότου, χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η Πορτογαλία και η Ιταλία, που βρέθηκαν σε παρόμοια δεινή οικονομική κατάσταση με την Ελλάδα. Η λογική της αποκρατικοποίησης είναι τόσο η εισροή κεφαλαίων για την χώρα με την παραχώρηση των αεροδρομίων, όσο και η συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ δημοσίου και παραχωρησιούχου για την ανάληψη των επενδυτικών αναγκών και τον εκσυγχρονισμό των αεροδρομίων. Το κόστος ανά επιβάτη είναι ένας κλασικός δείκτης αξιολόγησης των αεροδρομίων, που την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει μια

συνεχώς αυξητική τάση για την χώρα. Στο γεγονός αυτό συμβάλλουν πολλοί παράγοντες που σχετίζονται τόσο με τις υποδομές και τον τρόπο λειτουργίας των αεροδρομίων, όσο και με τα ολοένα και πιο αυστηρά πρωτόκολλα που ακολουθούνται. Αρχικά η απαξίωση του ήδη υπάρχοντος εξοπλισμού είναι βασικός παράγοντας για την εν λόγω αύξηση, με την αύξηση του κόστους συντήρησης, καθώς υπήρχε έλλειψη κρατικών επενδύσεων στα ελληνικά αεροδρόμια έως το 2017, όσο αυτά βρίσκονταν υπό κρατικό έλεγχο. Ακόμα, οι αυξανόμενες ανάγκες σε προσωπικό, για την παροχή ανταγωνιστικών υπηρεσιών αλλά και την τήρηση των πρωτοκόλλων που απαιτούνται είναι ένας δεύτερος παράγοντας που οδηγεί στην αύξηση του συντελεστή. Τέλος, η διατήρηση πληροφοριακών συστημάτων, λογισμικού και εξαρτημάτων, έχει συμβάλει επίσης στην αύξηση του συντελεστή, με το συνολικό μέγεθος των αυξήσεων να ξεπερνούν το 100% στην δεκαετία 2005-2015 σε αρκετές χώρες.

Χώρα	2005	2014	Ποσοστό μεταβολής
Ισπανία	5.20 €	20.11 €	287%
Ιταλία	13.66 €	32.93 €	141%
Αγγλία	19.82 €	43.63 €	120%
Ιρλανδία	10.43 €	20.54 €	97%
Βέλγιο	25.57 €	32.79 €	28%
Γερμανία	28.12 €	35.72 €	27%
Ελβετία	31.36 €	38.24 €	22%
Δανία	24.60 €	27.97 €	14%
Γαλλία	15.91 €	17.92 €	13%
Αυστρία	25.45 €	26.50 €	4%
Ολλανδία	34.02 €	32.96 €	-3%
Νορβηγία	23.83 €	22.00 €	-8%
Σουηδία	24.42 €	21.97 €	-10%
Σταθμισμένος ΜΟ	19.28 €	34.63 €	80%

Πίνακας 1 Κόστος ανά επιβάτη ανά χώρα - Analysis of Airport Charges - Airlines 4 Europe 2016

Όπως είναι φανερό και από τον παραπάνω πίνακα την δεκαετία 2005-2015, συγκεκριμένα το κόστος του εκάστοτε επιβάτη στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, έχει εκτιναχθεί με μόνο τρεις χώρες να παρουσιάζουν μείωση, την Ολλανδία, τη Νορβηγία και τη Σουηδία. Το κόστος αυτό οφείλεται σε ένα βαθμό στα λειτουργικά έξοδα της πτήσης του εκάστοτε επιβάτη, με πιο ακριβά καύσιμα, πιο περίπλοκα συστήματα στο αεροπλάνο με συνεπακόλουθο τα πιο ακριβά ανταλλακτικά και λογισμικό, αλλά και στις επενδυτικές ανάγκες του αεροδρομίου, οι οποίες καταμερίζονται στους επιβάτες και τα φορτία που μεταφέρονται.

Τα 5 μεγαλύτερα αεροδρόμια της Ελλάδας, σύμφωνα με το Insete, διαχειρίστηκαν περισσότερες από 17 εκατομμύρια αφίξεις, ποσοστό μεγαλύτερο από το 70% των συνολικών αεροπορικών αφίξεων στη χώρα. Ο συνολικός αριθμός αεροπορικών αφίξεων μειώθηκε κατά 1.2% από το ιστορικά υψηλό του 2019. Η πρώτη χώρα σε μερίδιο αγοράς ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ δεύτερη η Γερμανία, με αύξηση κατά 254 χιλιάδες τουρίστες, ενώ αντίστοιχες αυξήσεις παρουσίασαν και οι υπόλοιπες γερμανόφωνες χώρες Ελβετία και Αυστρία. Τέλος, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση των τουριστικών αφίξεων παρατηρήθηκε στο αεροδρόμιο της Σαντορίνης και ήταν της τάξης του 56.6% ή 300 χιλιάδες επιπλέον τουρίστες το 2022. [24]

SWOT Ανάλυση του Ελληνικού Τουρισμού

Για την εξέλιξη ενός προϊόντος και την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς του, χρησιμοποιούνται διάφορα εργαλεία, τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά. Τα ποσοτικά εργαλεία μπορεί να είναι δείκτες παραγωγικότητας, γραμμικά και μη γραμμικά στατιστικά μοντέλα, αλλά και συναρτήσεις βελτιστοποίησης και απόκλισης. Τα ποιοτικά εργαλεία, μπορούν, ωστόσο, να προσδώσουν μια διαφορετική οπτική του προϊόντος, να αναδείξουν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του, να αναδείξουν πιθανές τάσεις της αγοράς, τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά για την επιλογή του, αλλά και τους λόγους για τους οποίους οι πελάτες θα είναι πιστοί στο προϊόν αυτό και σε μελλοντικές περιπτώσεις. Έτσι, η ανάλυση SWOT αποτελεί ένα πολύ σύνηθες ποιοτικό εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού, που χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο

στην ανάλυση επιχειρήσεων, όπου αναγνωρίζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία, καθώς και οι ευκαιρίες και απειλές που εμφανίζονται. Το ίδιο εργαλείο μπορεί να αξιοποιηθεί και στην παρούσα εργασία, για την αξιολόγηση του τουριστικού κλάδου στην Ελλάδα, χωρίς εμφανή αλλαγή στον τρόπο χρήσης του εργαλείου αλλά και στην εξαγωγή συμπερασμάτων από αυτό.

SWOT ANALYSIS

Εικόνα 3 Γραφική απεικόνιση της SWOT ανάλυσης

Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της Ελλάδας είναι η γεωγραφική της θέση, που την κάνει κατάλληλο προορισμό για τουρίστες από την Ευρώπη, αλλά και την Ασία. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Insete, οι τουρίστες από λοιπές χώρες το 2010 ανερχόταν σε 1.18 εκατομμύρια ενώ το 2019 το ίδιο νούμερο έφτασε τις 4.98 εκατομμύρια αφίξεις, μια αύξηση της τάξεως του 322%, την στιγμή που ο συνολικός τουρισμός στην Ελλάδα αυξήθηκε 108%. [29] Η θέση της Ελλάδας σε συνδυασμό με το κλίμα της δημιουργούν ένα πολύ δυνατό τουριστικό προϊόν. Ωστόσο, το προϊόν αυτό, διαφοροποιείται με την μεγάλη πολιτισμική κληρονομιά της χώρας, ανοίγοντας την αγορά σε ένα νέο τμήμα τουριστών, με ενδιαφέρον στην ιστορία, τον πολιτισμό αλλά και την θρησκεία. Χαρακτηριστικό του ιστορικού και θρησκευτικού τουρισμού είναι ότι δεν περιορίζεται στους 4 καλοκαιρινούς μήνες αλλά μοιράζεται σταθμικά σε όλο το έτος και δημιουργεί έσοδα στις επιχειρήσεις καθ' όλη την διάρκεια του έτους.

Από την άλλη, η χώρα στερείται ενός καλού οδικού δικτύου και υποδομών που δεν επιτρέπουν την άνοδο του τουρισμού, καθώς υπάρχει άνω όριο στην δυναμικότητα

όπως έχει προαναφερθεί. Επίσης, η χώρα έχει έλλειψη σταθερότητας στην πολιτική σκηνή και ένα δύσκολο οικονομικό περιβάλλον, με υψηλούς συντελεστές ΦΠΑ και ασφαλιστικές εισφορές, έπειτα από 15 χρόνια οικονομικής κρίσης. Αυτό οδηγεί σε φόβο των επενδυτών, οι οποίοι το διάστημα 2008-2017 δεν επένδυσαν στην Ελλάδα, ως μια πτωχευμένη οικονομία.

Το θετικό πρόσημο που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια ο ελληνικός τουρισμός ακολουθείται και από ευκαιρίες, με νέες αγορές, όπως η Ασία που συνεχώς ανεβαίνει ως μερίδιο του ελληνικού τουρισμού, νέες μορφές τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός, ο γαστρονομικός τουρισμός και ο γαμήλιος τουρισμός. Με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού δημιουργούνται εισροές σε όλη την διάρκεια του έτους, ενώ ταυτόχρονα έχει εδραιωθεί ένα δυνατό brand name, που προσελκύει και πιο ευκατάστατους τουρίστες.

Τέλος, στην ανάλυση αυτή θα παρουσιαστούν και οι κίνδυνοι του ελληνικού τουρισμού. Βασικός κίνδυνος είναι η άνοδος των υπόλοιπων μεσογειακών χωρών στην κατάταξη των δημοφιλών τουριστικών προορισμών. Οι γειτονικές Αλβανία και Τουρκία κάνουν εκτενείς διαφημιστικές καμπάνιες για να διεκδικήσουν και αυτές ένα μερίδιο του μεσογειακού τουρισμού. Από την άλλη, μεγάλες φυσικές καταστροφές, όπως πυρκαγιές και πλημμύρες που πλήττουν ολοένα και συχνότερα την Ελλάδα, δημιουργούν ένα αρνητικό κλίμα και προδιάθεση για την επόμενη τουριστική χρονιά.

Σύγχρονες τάσεις του τουρισμού

Ο τουριστικός κλάδος αποτελεί, όπως έχει προαναφερθεί, έναν από τους σημαντικότερους οικονομικούς κλάδους της Ελλάδας και έναν από τους πιο ραγδαία αναπτυσσόμενους παγκοσμίως (Νικολάου και Μας, 2005), με την συνεισφορά του το 2019, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ) για την Ελλάδα να ανέρχεται σχεδόν στο 18% του ΑΕΠ της χώρας και να παρέχει εργασία σε πάνω από 20% του εργατικού δυναμικού της. Ο τουρισμός αποτελεί επίσης ένα από τα κύρια εργαλεία περιφερειακής ανάπτυξης (Μπούχαλης, 1999), και ανέκαθεν αποτελούσε μέσο για την μείωση του χάσματος μεταξύ οικονομιών (Jenkins, 1982). Συχνή είναι η αντιμετώπιση του τουριστικού κλάδου ως μιας εναλλακτικής λύσης σε χώρες που δεν παρουσιάζουν σημαντικά μεγέθη βαριάς βιομηχανίας, όπως αναφέρει και ο Margaryen (2017) ο τουρισμός αποτελεί μια χαμηλής κεφαλαιακής έντασης ενασχόληση, όταν συγκρίνεται με αντίστοιχες σύγχρονες βιομηχανικές μονάδες, που μπορεί να εισέλθει σε μια χώρα με μικρές σχετικά επενδυτικές ικανότητες και χωρίς ιδιαίτερη τεχνογνωσία, αποτελώντας την ιδανική επιλογή για πολλές αναπτυσσόμενες οικονομίες.[23] Σύμφωνα με έρευνα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού το 2008, η Ευρώπη αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως, συγκεντρώνοντας το 54% του μεριδίου της αγοράς. Αξίζει να αναφερθεί πως σύμφωνα με τον Παπανίκου (2022), η ελληνική οικονομία έχει πολύ καλύτερη σχετική απόδοση τις δύο δεκαετίες στην εποχή του ευρώ, από ότι τις δύο δεκαετίες πριν την ένταξή της. [19] Στα πλαίσια του ευρωπαϊκού και μεσογειακού τουρισμού, η Ελλάδα θα πρέπει να αυξήσει το μάρκετινγκ του προϊόντος της, καθώς αποδεδειγμένα η διαφημιστική καμπάνια αυξάνει το μερίδιο που διεκδικεί μια χώρα, ενώ παράλληλα αυξάνει και την πιθανότητα επανειλημμένης επίσκεψης ενός τουρίστα (Shukla et. Al., 2006)

Οι διαφημιστικές καμπάνιες και η είσοδος της πληθώρας πληροφοριών στον τουριστικό κλάδο, είναι μια τάση που έχει διαμορφώσει τις προτιμήσεις των τουριστών την τελευταία δεκαετία σε πολύ σημαντικό ποσοστό. Σύμφωνα με τον Josef Abrham [26], οι επιχειρήσεις στον τουριστικό κλάδο είναι σε θέση πλέον να αναλύουν τις απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα των τουριστών, να επωφελούνται από τον όγκο δεδομένων του διαδικτύου, ώστε να προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες στους πελάτες τους. Από την πλευρά των τουριστών, είναι σε θέση πλέον να συγκρίνουν με πολύ μεγαλύτερη ακρίβεια την ποιότητα των υπηρεσιών που

λαμβάνουν, να αξιολογούν τις επιχειρήσεις αλλά και τα μέρη που επισκέπτονται, διαμορφώνοντας τις απόψεις και τις προτιμήσεις του κλάδου των επόμενων ετών. Συνεπώς, υπάρχει άμεση πληροφόρηση και δημιουργία ενός διαύλου επικοινωνίας της προσφοράς αλλά και της ζήτησης, που χαρακτηρίζεται από πολύ μεγάλη δυναμικότητα στην λήψη αποφάσεων. Πολλοί ΜΚΟ προώθησαν μια προσπάθεια διάδοσης εργαλείων για την ποσοτικοποίηση των χαρακτηριστικών και υπηρεσιών του εκάστοτε τουριστικού προορισμού. Μια τέτοια προσπάθεια έγινε και από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, σε συνδυασμό με αρμόδια τμήματα από άλλους οργανισμούς, με την δημοσίευση για πρώτη φορά το 2007 του δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας, με τον οποίο γίνεται μια μέτρηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων κάθε τουριστικής χώρας, με απώτερο σκοπό τον σαφή στρατηγικό σχεδιασμό του κλάδου στα πλαίσια της εκάστοτε χώρας. Ο δείκτης αξιολογεί ένα εύρος υπηρεσιών, από τα έργα υποδομών της χώρας, την ασφάλεια, την υγεία, τον φυσικό πλούτο και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η τελευταία αποτελεί από το 2008, οπότε και εισήχθη από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, μια βασική μεταβλητή στον καθορισμό του δείκτη. Με τις παραπάνω αναφορές, είναι σαφές πως ο δείκτης αυτός έχει μια περισσότερο κοινωνική και πολιτική παρά οικονομική διάσταση.

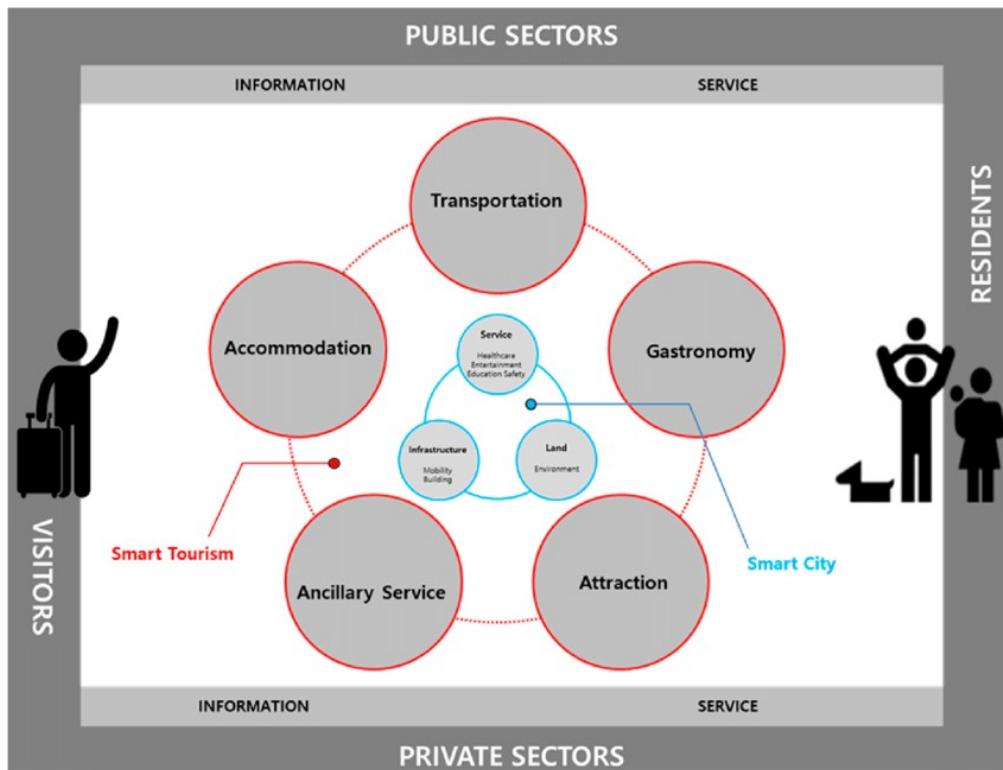
Ο τουρισμός στην Ελλάδα, σύμφωνα με τους Βαρβανέσσο και Σωτηριάδη, αντιμετωπίζει αρκετές αδυναμίες. Αρχικά, όπως έχει προαναφερθεί, η έλλειψη σε υψηλές κεφαλαιακές επενδύσεις οδηγεί στον σημαντικό υποβιβασμό του τουριστικού προϊόντος της Ελλάδας. Τα 32 αεροδρόμια δεν έχουν αρκετή δυναμικότητα, οι δρόμοι δεν είναι σωστά συντηρημένοι, ενώ τα περισσότερα περιφερειακά λιμάνια δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν την κρουαζιέρα. Ακόμα το 70% του τουρισμού στην Ελλάδα, συγκεντρώνεται σε 4 μήνες (Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο). Η συγκέντρωση αυτή δημιουργεί από την άλλη το φαινόμενο του υπερτουρισμού, ένα φαινόμενο που έρχεται σε αντίθεση με την αισιοδοξία για τα οικονομικά αποτελέσματα και την άνοδο του τουρισμού. Συγκεκριμένα, η έρευνα του Alessandro Carocchi (2019), προσπαθεί να προσδιορίσει τον αντίκτυπο της υπερβολικής συγκέντρωσης τουριστών σε δημοφιλείς προορισμούς, δεδομένης της σημαντικής μείωσης των αεροπορικών ναύλων τις τελευταίες δεκαετίες. [21] Στην έρευνα γίνεται εκτενής αναφορά στην επιβάρυνση της τοπικής κοινωνίας, τόσο της περιβαλλοντικής υποβάθμισης όσο και της αύξησης της κυκλοφοριακής συμφόρησης, λόγω του

αρχικού σχεδιασμού του οδικού δικτύου, καθώς δεν είχε συνυπολογιστεί η τουριστική ανάπτυξη. Ο J. Helsinga (2018) προσπαθεί στην δημοσίευσή του να προσδιορίσει τις κοινωνικές επαφές και τις σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ των τουριστών και της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας, τους ιδιοκτήτες τουριστικών επιχειρήσεων, την τοπική διοίκηση καθώς και τον ντόπιο πληθυσμό [22]. Οι σχέσεις αυτές, ιδίως σε περιοχές που αποτελούν δημοφιλείς προορισμούς, δημιουργούν ένα κλίμα δυσφορίας στον ντόπιο πληθυσμό και απαιτεί την προσοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στον βιώσιμο τουρισμό. Σε μια μορφή τουρισμού, δηλαδή, που δημιουργεί θετικά αποτελέσματα για την οικονομία, συνυπολογίζοντας το περιβάλλον, τον πολιτισμό και την ποιότητα ζωής του ντόπιου πληθυσμού, χωρίς να δημιουργεί ωστόσο τα αρνητικά φαινόμενα του υπερτουρισμού.

Σύμφωνα με τον τελευταίο ολοκληρωμένο κύκλο ενίσχυσης των περιφερειακών οικονομιών της Ευρώπης 2014-2020, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην έξυπνη εξειδίκευση. Το θεωρητικό πλαίσιο της έξυπνης εξειδίκευσης τέθηκε το 2009, ενώ αποτέλεσε βασικό πυλώνα της στρατηγικής που ακολούθησε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης για την διάθεση των πόρων του. [11] Σκοπός της προσέγγισης αυτής είναι αφενός η δραστηριοποίηση σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας και όχι η καθολική στήριξη επιχειρήσεων, καθώς στόχος είναι η ανακάλυψη τομέων που θα έχουν το μεγαλύτερο κοινωνικοοικονομικό αντίκτυπο στην περιοχή, και αφετέρου η στήριξη κοινοπραξιών δημόσιου και ιδιωτικού ενδιαφέροντος, με την ανάλυση της αγοράς, των ισχυρών αλλά και αδύνατων σημείων της. Η προσέγγιση αυτή, απαιτεί να υπάρχει μια συνεχής ανάδραση, καθώς οι άνθρωποι που θα χαράξουν την πολιτική του προγράμματος οφείλουν να την προσαρμόζουν συνεχώς στις αλλαγές των περιοχών, τις τάσεις της αγοράς, αλλά και σε αστάθμητους παράγοντες, που εκ των προτέρων δεν θα είναι ορατοί. Ωστόσο, σύμφωνα με τους Aranguren MJ, Magro E, Navarro M, et al., επικριτές της παραπάνω προσέγγισης, ένα τέτοιο μοντέλο δεν θα μπορέσει να προσφέρει την συλλογική ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών της Ευρώπης, καθώς είναι αρκετά σύνθετο και απαιτεί ένα ιδιαίτερα περίπλοκο σύστημα συντονισμού. Αρχικά, θα πρέπει να αναγνωριστούν τα στοιχεία της εκάστοτε αγοράς / περιοχής, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να παρουσιαστούν οι ενδιαφερόμενοι του προγράμματος και να συγκλίνουν στους τομείς που έχουν αναγνωριστεί από τον φορέα, ώστε να υπάρξει το ιδιωτικό κεφάλαιο που απαιτείται για την σύμπραξη. Τα

παραπάνω σύμφωνα με στοιχεία του 2019, οδηγούν σε μείωση της συμμετοχής και σε αποτυχία του προγράμματος. [12].

Μια ισχυρή τάση της οικονομίας είναι η ψηφιοποίηση υπηρεσιών και κυρίως μεθόδων συναλλαγών, σε μια προσπάθεια αμεσότερης πρόσβασης των τουριστών στην τοπική αγορά και εξάλειψης των ενδιάμεσων μερών σε μια συναλλαγή. Σύμφωνα με την έρευνα των Snow, Håkonsson και Obel (2017) αποδεικνύεται το μεγάλο εύρος εφαρμογών που μπορεί να αξιοποιηθεί με αυτή την νέα τεχνολογία. Ουσιαστικά, η τεχνολογία blockchain, επιτρέπει την ασφαλή καταγραφή καταχωρήσεων συναλλαγών, ώστε να υπάρχει άμεση ανίχνευση κάθε συναλλαγής και σύνδεσης κάθε προϊόντος ή υπηρεσίας με την αντίστοιχη λίστα συναλλαγών από τον πρώτο παραγωγό μέχρι τον τελικό καταναλωτή. Αυτό επιτρέπει στις «έξυπνες» πόλεις, δηλαδή σε πόλεις όπου θα αξιοποιήσουν την τεχνολογία αυτή και θα την εγκαταστήσουν σε ένα μεγάλο αριθμό καταστημάτων και δημόσιων υπηρεσιών, από αγορές σε καταστήματα, μεταφορά χρημάτων για παραχώρηση προϊόντων μεταξύ επιχειρήσεων χωρίς προμήθειες, καθώς και την δημιουργία νέων επιχειρηματικών μοντέλων, που συνδέουν τον τελικό καταναλωτή, τουρίστα ή μόνιμο κάτοικο της πόλης με το προϊόν, ολοκληρώνοντας ταυτόχρονα όλες τις υποχρεώσεις που προκύπτουν προς το δημόσιο. Ο τουρίστας, σύμφωνα με τον Kichan Nam, (2019), σε μια «έξυπνη» πόλη έχει μια εντελώς διαφορετική εμπειρία με μια γκάμα υπηρεσιών, που του επιτρέπουν την συνεχή πρόσβαση στο διαδίκτυο, με την χρήση blockchain συμβολαίων παροχής υπηρεσιών καρτοκινητής, την χρήση ενός πακέτου υπηρεσιών σύνδεσης με την τοπική κοινωνία, με φορείς, διοργανωτές και άλλα μέλη, αλλά και την ασφάλεια των χρημάτων που παρέχεται ανά πάσα στιγμή, εφόσον αυτά δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν χωρίς ανίχνευση. Έτσι, εξασφαλίζεται ταυτόχρονα η ασφάλεια του τουρίστα, μια πλήρης εμπειρία από τις ψηφιακές υπηρεσίες που διαμορφώνουν τις επιλογές του, αλλά και ο μόνιμος κάτοικος μπορεί να ζήσει και εργαστεί ακόμα και σε έναν πολύ δημοφιλή προορισμό χωρίς να νιώθει δυσφορία.

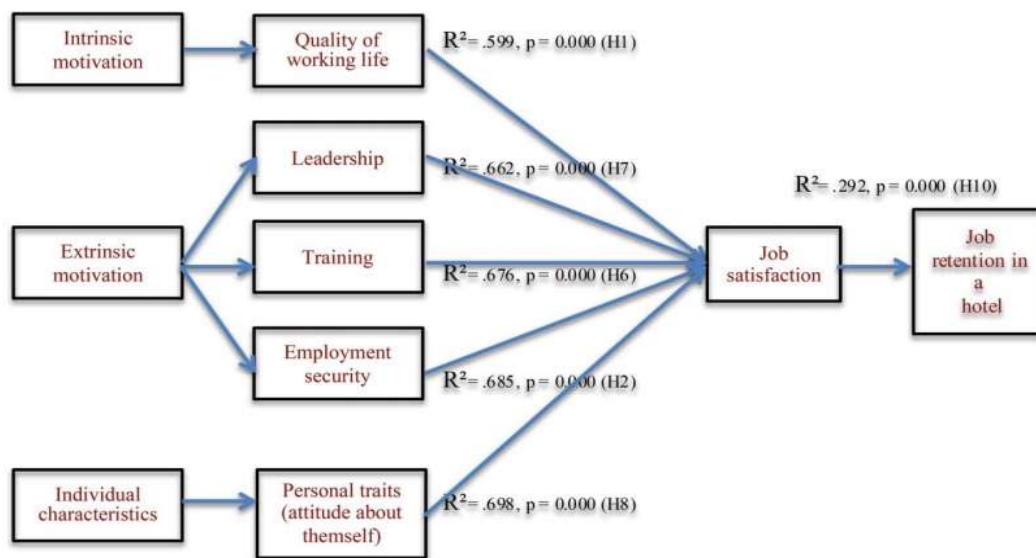
Εικόνα 4 Η τομείς που συνεργάζονται για την διαμόρφωση μιας "έξυπνης" πόλης

Η ψηφιοποίηση υπηρεσιών και ο μεγάλος όγκος πληροφορίας έχει διαμορφώσει σε μεγάλο βαθμό τον τουριστικό κλάδο. Η έρευνα από τους Kbaier, Masri και Krichen αλλά και η ξεχωριστή προσέγγιση από τους Zhenga, Ji, Lin, Wang και Yu είναι κάποιες από τις πιο πρόσφατες προσπάθειες που έχουν ολοκληρωθεί στην προσωποποίηση των ταξιδιών μέσω στατιστικών και ποιοτικών εργαλείων [30,31]. Η πρώτη έρευνα έχει ως αρχικά δεδομένα την διαδικτυακή παρουσία του ατόμου, αλλά και τα χαρακτηριστικά του, όπως για παράδειγμα τα αθλήματα και οι δραστηριότητες που απολαμβάνει. Με τα δεδομένα αυτά, ο αλγόριθμος παράγει για τον προορισμό που πρόκειται να επισκεφτεί ο τουρίστας, ένα ημερήσιο πρόγραμμα, δημιουργεί λίστα με μέρη που αξίζει να επισκεφτεί σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά του αλλά και αυτά που πρέπει να αποφύγει. Η δεύτερη έρευνα, αξιοποιώντας παρόμοια δεδομένα, καλείται να παράγει μια λίστα με πιθανά καταλύματα στα οποία θα ήταν προτιμητέο να μείνει ο τουρίστας βάσει των χαρακτηριστικών του και των δυνατοτήτων που παρέχει η περιοχή. Οι έρευνες αυτές δείχνουν πως ο όγκος πληροφορίας που είναι πλέον διαθέσιμος για κάθε άνθρωπο με διαδικτυακή παρουσία, έχει δώσει την δυνατότητα στον τουρίστα να οργανώσει το ταξίδι του, μειώνοντας το μερίδιο της

αγοράς που διεκδικούν τα ταξιδιωτικά γραφεία, αλλά και αναδεικνύουν την σημασία του διαδικτυακού αποτυπώματος κάθε επιχείρησης ως μέσο διαφήμισης στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή. Πλέον, οι επιχειρήσεις πρέπει να διατηρούν μια υψηλή βαθμολογία στο διαδίκτυο, η οποία επηρεάζει άμεσα τα έσοδα τους, την πιθανότητα συνεργασίας με άλλες συμπληρωματικές επιχειρήσεις, αλλά και την διαφορετική στάθμισή τους σε αυτοματοποιημένους αλγορίθμους.

Ένας ακόμα παράγοντας που κατέχει μια υψηλή θέση στο τουριστικό προϊόν μιας χώρας, είναι ο ανθρώπινος παράγοντας. Σύμφωνα με την έρευνα της (Ashton A.,2017) [31] υπάρχει μια συνεχής έλλειψη σε προσωπικό στον τουριστικό κλάδο τόσο στις μη καταρτισμένες θέσεις, που απαιτούν χειρωνακτική εργασία, αλλά και σε θέσεις που απαιτείται τεχνογνωσία. Στην δεύτερη περίπτωση, σημαντικό ρόλο, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, κατέχει η ικανοποίηση που παίρνουν οι εργαζόμενοι από την επιχείρηση που προσλαμβάνονται ως εποχικοί υπάλληλοι, το εργασιακό περιβάλλον, ο μισθός αλλά και η ασφάλεια που παρέχει η επιχείρηση, ώστε οι εργαζόμενοι να επανέλθουν και την επόμενη χρονιά. Η έρευνα της Ashton παραθέτει αρχικά τις δύο προσεγγίσεις στην διοίκηση του ανθρώπινου παράγοντα. Η πρώτη προσέγγιση είναι η μαθηματική, με χρήση στατιστικών προβλεπτικών μοντέλων για την δυναμικότητα, τα bottlenecks της επιχείρησης αλλά και τον όγκο πελατών που μπορούν να εξυπηρετήσουν διατηρώντας το επίπεδο ποιότητας σταθερό. Σε αυτή την προσέγγιση, η οποία δεν αποτελεί τον ανθρωποκεντρικό στόχο της έρευνας της Ashton, ακόμα και η πιθανότητα ασθένειας σε κάποια συγκεκριμένη θέση παραμετροποιείται και γίνεται ανάλυση για τον αριθμό των εργαζομένων που απαιτούνται για την ομαλή λειτουργία αλλά και αποτελεί ένα αλγοριθμικό μοντέλο διοίκησης που μειώνει τις αποφάσεις του ανθρώπινου παράγοντα. Η δεύτερη προσέγγιση είναι πιο ανθρωποκεντρική, με την διοίκηση να βλέπει τον εργαζόμενο ως κεφάλαιο και πόρο της εταιρείας, οπότε η ικανοποίηση και η εξέλιξη ενός πιστού εργαζόμενου σε πιο διοικητικές θέσεις, όπως υποστηρίζει η έρευνα, θα παρακινήσει τον εργαζόμενο, ο οποίος θα είναι διατεθειμένος να αποδέχεται περισσότερη ευθύνη, ώστε να ευθυγραμμιστούν οι ανάγκες του προσωπικού με τις απαιτήσεις της διοίκησης. Έτσι, η διατήρηση και προαγωγή του ταλέντου αναδεικνύεται ως επιτακτική ανάγκη για την επιχείρηση, σύμφωνα με την δεύτερη πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση. Παρόμοιες έρευνες όπως του Richardson (2010), Erkutlu (2008) και Lim & Noriega (2007) καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα όσον

αφορά την ικανοποίηση που αισθάνονται οι εργαζόμενοι, όταν η διοίκηση χτίζει μια σχέση σεβασμού και εμπιστοσύνης με τους εργαζόμενους και παρέχει την ασφάλεια που βιώνουν οι εποχικοί εργάτες. Συγκεκριμένα, έπειτα από τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων στην έρευνα της Ashton, καταλήγει πώς η αύξηση κατά 1% της ασφάλειας που νιώθουν οι εργαζόμενοι, εξαλείφοντας κακές και επικίνδυνες εργασιακές πρακτικές, μειώνοντας το άγχος κατά την διάρκεια της εργασίας, αλλά και η αναγνώριση του εργαζόμενου και της συνεισφοράς του, οδηγεί σε 20% αύξηση της ικανοποίησης που νιώθει ο εργαζόμενος στον τωρινό του ρόλο.

Εικόνα 5 Το μοντέλο που σχεδιάστηκε στην έρευνα της Ashton για την ικανοποίηση των εργαζομένων

Αναπτυξιακά Προγράμματα & Νομοθεσία

Ευρωπαϊκά Αναπτυξιακά Προγράμματα

Η Ευρώπη στην προσπάθειά της να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά της αλλά και να αυξήσει την δυναμικότητα των επενδύσεων στις πιο αδύναμες οικονομικά χώρες δημιούργησε διάφορα επενδυτικά εργαλεία που λειτουργούν με την χρηματοδότηση πέντε βασικών Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ). Τα ταμεία αυτά λειτουργούν για την υλοποίηση των τριών παρακάτω στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- Σύγκλιση των περιφερειών, με προγράμματα που στοχεύουν περιοχές με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ κάτω από 75% του μέσου όρου της ΕΕ. Ο στόχος αυτός χρηματοδοτείται κυρίως από τα 3 βασικά ταμεία που θα παρουσιαστούν παρακάτω.
- Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση, καλύπτονται περιοχές που δεν καλύπτονται ήδη από τον στόχο σύγκλισης και προσβλέπει στην αύξηση της ελκυστικότητας των περιοχών αυτών.
- Αύξηση της διασυνοριακής συνεργασίας. Ο στόχος αυτός διαχειρίζεται κυρίως από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και προωθείται η συνεργασία μεταξύ γειτονικών χωρών.

Τα ταμεία που έχουν δημιουργηθεί στα πλαίσια επίτευξης των παραπάνω στόχων είναι τα εξής:

- 1.) Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- 2.) Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- 3.) Ταμείο Συνοχής
- 4.) Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
- 5.) Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

Παρακάτω θα γίνει ανάλυση του πρώτου ταμείου σε μεγαλύτερο βάθος, καθώς είναι και το βασικό ταμείο επιδοτήσεων στον τουριστικό κλάδο.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Ήδη από το 1975, στην Ευρώπη δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, με σκοπό την συλλογική επένδυση κεφαλαίων για την ανάπτυξη ευρωπαϊκών χωρών, στις οποίες η άντληση κεφαλαίων από την τοπική κοινωνία αλλά και από την κυβέρνηση δεν ήταν δυνατή. Το Ταμείο αποτελεί ένα χρηματοδοτικό εργαλείο που έχει ως σκοπό την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Ευρώπης, την μείωση των διαφορών και την εξισορρόπηση της ανάπτυξής της, μέσω της χρηματοδότησης έργων υποδομής και αναβάθμισης. Το ταμείο εξειδικεύεται στο παρακάτω εύρος δραστηριοτήτων:

- 1.) Ενίσχυση των κέντρων έρευνας και καινοτομίας των διαφόρων χωρών, την μεταφορά της τεχνολογικής γνώσης και την εμπορευματοποίηση της έρευνας, ώστε να προσελκύονται και κεφάλαια εκτός του Ταμείου
- 2.) Επενδύσεις σε υποδομές και μεγάλα έργα όπως είναι το οδικό δίκτυο, το δίκτυο ενέργειας και τεχνολογικά κέντρα
- 3.) Υποστήριξη μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβάνοντας την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων στους επιχειρηματίες και στους εργαζομένους, την πρόσβαση σε κεφάλαια και χρηματοδότηση τόσο για την ίδρυση επιχειρήσεων, αλλά και για την επέκταση των ήδη υφιστάμενων
- 4.) Επενδύσεις στην βιώσιμη ανάπτυξη, κυρίως με χρηματοδότηση έργων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στην αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας επιχειρήσεων και στην προστασία του περιβάλλοντος
- 5.) Επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, με την μορφή χρηματοδότησης σεμιναρίων και προγραμμάτων κατάρτισης

Το Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι το πρώτο δομημένο ίδρυμα που προώθησε και χρηματοδότησε έργα, με κεφάλαια της ΕΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες και διατηρεί ενεργό ρόλο στην οικονομική συνοχή της Ευρώπης ακόμα και σήμερα.

[7-8]

Στην συνέχεια γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση σε κάποια από τα πιο ενδεικτικά προγράμματα του ταμείου αυτού μαζί με τους βασικούς στόχους και τα αποτελέσματά τους.

1.) Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) (1989-2006). Τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης ξεκίνησαν από το 1989 και προχώρησαν σε τρεις φάσεις διακριτών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στην Ευρώπη. Τα προγράμματα αυτά είχαν διάρκεια 6 ετών το κάθε ένα και καθορίστηκαν 6 κατηγορίες στόχων που εντάσσονται στις περιφερειακές δραστηριότητες της χώρας-μέλους. Από τις 6 κατηγορίες, η Ελλάδα εντάχθηκε ως κράτος-μέλος με καθυστέρηση ανάπτυξης και το πλαίσιο στήριξης προωθούσε μια ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας και αξιοποίηση των Διαθρωτικών Ταμείων και κυρίως του ΕΤΠΑ. Αξίζει να αναφερθεί η αναπροσαρμογή των στόχων του ΚΠΣ το 1999, με την πράξη 1260/99, η οποία καθόριζε την προτεραιότητα 3 εκ των 6 αρχικών στόχων του προγράμματος. Οι χώρες που εντάχθηκαν στο τελικό αυτό στάδιο του ΚΠΣ ήταν αυτές με διαρθρωτικά προβλήματα που παρουσίαζαν παθογένειες που δεν είχαν εξακριβωθεί αρχικά και προκαλούσαν καθυστερήσεις στο χρονοδιάγραμμα του προγράμματος. Οι χώρες που είχαν ενταχθεί στις προηγούμενες δύο φάσεις του ΚΠΣ και αφαιρέθηκαν από την τρίτη, λόγω της εξέλιξης που παρουσιάστηκε στα 12 χρόνια των δύο ολοκληρωμένων φάσεων, εντάχθηκαν σε ένα ενδιάμεσο πρόγραμμα, το οποίο είχε ως στόχο την εξωστρέφεια και προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων. Το πρώτο ΚΠΣ που τέθηκε σε εφαρμογή είχε πολλές αδυναμίες, ενώ ταυτόχρονα παρουσίασε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο απορρόφησης από τα κράτη-μέλη. Στο δεύτερο ΚΠΣ έγινε μια σημαντική αλλαγή που το έκανε πιο αποτελεσματικό, αλλά και επέτρεπε την καλύτερη αξιολόγηση του, την μείωση της ελαστικότητας, με αδυναμία μετακίνησης πόρων μεταξύ ενεργών αιτήσεων του προγράμματος. Η παθογένεια που παρουσιάστηκε στα πρώτα δύο ΚΠΣ ήταν η έλλειψη ενός στρατηγικού χαρακτήρα στις επιλογές χρηματοδότησης, αδυνατώντας να γίνει μια διαπεριφερειακή κατανομή πόρων, βάσει των κρατικών παρεμβάσεων στην ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών. Παρακάτω παρουσιάζονται οι ενέργειες που προωθήθηκαν στην τελική περίοδο 2000-2006 του ΚΠΣ, οι οποίες ήταν οι εξής:

- INTERREG III, με απώτερο στόχο την αύξηση της διασυνοριακής δραστηριότητας μεταξύ χωρών, στην Ελλάδα προωθήθηκαν διμερείς συνεργασίες την περίοδο 2000-2006 με όλες τις γείτονες χώρες Ιταλία, Αλβανία, Βόρεια Μακεδονία, Βουλγαρία και Κύπρο
- LEADER+, ο στόχος της συγκεκριμένης ενέργειας ήταν η ανάπτυξη της υπαίθρου, καθώς είχε γίνει ένας προσανατολισμός στα μεγάλα αστικά κέντρα και τις μεγάλες βιομηχανικές περιοχές. Το πρόγραμμα αφορά αγροτικές περιοχές, από τις οποίες σύμφωνα με τα δεδομένα του προγράμματος περισσότερο από το 33% του πληθυσμού των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών έχουν μετακινηθεί προς αστικά κέντρα.
- EQUALS, στόχος της ενέργειας ήταν η μείωση των ανισοτήτων και η ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας των φύλων, με κίνητρα για νέες επιχειρήσεις βιώσιμης ανάπτυξης
- URBAN II, που στόχευε περιοχές που αντιμετώπιζαν κοινωνικές και οικονομικές κρίσεις, επενδύοντας σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, κλάδοι που χρηματοδοτήθηκαν από το πρόγραμμα αυτό είναι η μεταποίηση, το εμπόριο και ο τουρισμός

2.) Αξιοσημείωτο πρόγραμμα του ταμείου αυτού είναι και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Το ΕΣΠΑ αποτελεί το βασικό πρόγραμμα χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας με κονδύλια που προέρχονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Την περίοδο που ξεκίνησε το πρόγραμμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση εντάσσονται δύο ακόμα χώρες, η Βουλγαρία και η Ρουμανία. Οι δύο αυτές χώρες παρουσιάζουν, επίσης, καθυστερημένη ανάπτυξη σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χαμηλό επίπεδο ιδιωτικών επενδύσεων και κακοσυντηρημένες υποδομές. Σκοπός του πρώτου ΕΣΠΑ (2007-2013), σύμφωνα με τις ανάγκες που αναφέρθηκαν, αποτελεί την πρώτη εξαετία του προγράμματος η ενδυνάμωση της πολιτικής συνοχής, με προτεραιότητα συγκέντρωσης πόρων στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες. Ευθυγραμμίζοντας την πολιτική τους στα πλαίσια του ΕΣΠΑ, οι κυβερνήσεις διαμοίραζαν χρηματοδοτήσεις κυρίως

στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αυτό χρηματοδότησε μια σειρά έργων στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων αυτών που σχετίζονται με τον τουρισμό, όπως η ανάπτυξη χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς και η βελτίωση των τουριστικών υποδομών. Ωστόσο, το εύρος και ο σκοπός του ΕΣΠΑ δεν είναι μόνο ο τομέας των υπηρεσιών, αλλά η γενικότερη ανάπτυξη επιχειρηματικών δράσεων που τηρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Είναι επιχειρήσεις υψηλής προστιθέμενης αξίας για το τελικό προϊόν
- Ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της αγοράς και δημιουργούν προϋποθέσεις για προσέλκυση και άλλων επενδύσεων εκτός του προγράμματος
- Εκσυγχρονίζουν τα υφιστάμενα δίκτυα μεταφορών και ενέργειας
- Αυξάνουν την κατάρτιση του ανθρώπινου κεφαλαίου
- Προωθούν την βιώσιμη ανάπτυξη

Το ΕΣΠΑ έχει ολοκληρώσει ήδη δύο κύκλους χρηματοδότησης, ενώ ο καινούργιος κύκλος θα διαρκέσει μεταξύ 2021-2027 και παρακάτω θα γίνει μια εκτενέστερη αναφορά σε αυτόν. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί μια σημαντική καινοτομία στον δεύτερο κύκλο του ΕΣΠΑ, που διήρκεσε μεταξύ 2014-2020, η οποία είναι η λειτουργία Ανοικτού Καταπιστευτικού Λογαριασμού. Με την εισαγωγή αυτή γίνεται μια προσπάθεια να λυθεί η παθογένεια της έλλειψης ρευστότητας, κυρίως σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που παρατηρήθηκε στον πρώτο κύκλο του ΕΠΣΑ μεταξύ 2007-2013. Ένας τέτοιου τύπου λογαριασμός ονομάζεται escrow account και ψηφίστηκε η χρήση του από το Υπουργείο Οικονομικών, Ανάπτυξης και Τουρισμού συγκεκριμένα για την πρώτη αυτή χρήση του στον δεύτερο κύκλο του ΕΣΠΑ. Η χρήση του λογαριασμού αυτού δεν είναι υποχρεωτική από τις επιχειρήσεις που εντάσσονται σε ευρωπαϊκά προγράμματα, αλλά αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο, καθώς ο λογαριασμός εφόσον εγκριθεί, επιτρέπει στους δικαιούχους την μερική εξόφληση των τιμολογίων που σχετίζονται με το έργο που έχουν δηλώσει προς εκτέλεση και την εκκαθάριση των εκκρεμοτήτων στο μη εξοφλημένο ποσό από τον Ανοικτό Καταπιστευτικό Λογαριασμό. Έτσι ο επενδυτής μπορεί να καλύψει τις κεφαλαιακές ανάγκες του έργου, χωρίς την

γραφειοκρατία και τις καθυστερήσεις που προκύπταν από τις εγγυητικές επιστολές. Ακόμα, η κατάθεση των τιμολογίων και η εξόφληση των ποσών απευθείας από τον εκάστοτε escrow account επιτρέπει στο κράτος την καλύτερη εποπτεία του προγράμματος και την αποφυγή εξαπάτησης μέσω υπερτιμολόγησης. [33]

Έτσι, με το νέο εργαλείο του Ανοικτού Καταπιστευτικού Λογαριασμού, η απορρόφηση κονδυλίων στην χώρα αυξάνεται σημαντικά με το συνολικό ύψος επενδύσεων να φτάνει τα 25.5 δις ευρώ. Για την επίτευξη του στόχου θα έπρεπε να οριστεί και το μέσο αξιολόγησης της δυναμικότητας της κάθε περιφέρειας αλλά και η κατανομή των πόρων σε αυτές. Έτσι διαμορφώθηκαν τρεις κατηγορίες περιφερειών, όπως παρακάτω:

- σε περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ που υπερβαίνει το 100 % του μέσου όρου της ΕΕ·
- σε περιφέρειες μετάβασης, με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ μεταξύ του 75% και του 100% του μέσου όρου της ΕΕ·
- σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ κάτω από το 75 % του μέσου όρου της ΕΕ.

Το Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης για το 2021 -2027

Ο καινούργιος κύκλος του ΕΣΠΑ για την περίοδο 2021-2027 έχει δύο βασικούς στόχους. Αρχικά, την επένδυση και κατάρτιση αγορών εργασίας στις περιφερειακές οικονομίες και δεύτερον την εδαφική συνοχή στα πλαίσια της ΕΕ. Οι στόχοι του ταμείου αυτού, όπως ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην ανάρτηση του για την περίοδο 2021-2027 είναι οι εξής:

- μια εξυπνότερη Ευρώπη – καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός
- μια πιο «πράσινη» Ευρώπη με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές
- μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη – κινητικότητα και περιφερειακή συνδεσιμότητα ΤΠΕ
- μια πιο κοινωνική Ευρώπη – υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

- μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της – βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες

Αξίζει να αναφερθεί πως οι περιφερειακές ανισότητες που σχολιάζονται παραπάνω αφορούν την σύγκριση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της εκάστοτε χώρας-μέλους, το οποίο αποτυπώνει την κατά κεφαλήν αγοραστική δύναμη της χώρας. Έτσι μια περιφέρεια θεωρείται ότι υπολείπεται αναπτυξιακά όταν το ΑΕΠ της είναι κάτω από το 75% του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου σε συνέχεια της αρχικής επιλογής που έκανε το ταμείο οριοθετώντας τα πλαίσια των περιφερειακών οικονομιών. Αυτό επίσης ορίζει και την μορφή των προγραμμάτων ανάπτυξης, καθώς σταθμίζεται με μεγαλύτερους συντελεστές η κοινωνική και οικονομική συνοχή, έναντι της εδαφικής [10]

Η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία (Interreg) αποτελεί τμήμα της πολιτικής συνοχής που σχεδιάζει η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη από το 1990. Συγκεκριμένα, η τελευταία περίοδος ολοκληρωμένου σχεδιασμού της ΕΕΣ (2007-2013) είχε ως μείζων σκοπό διασυνοριακά έργα μεταξύ Ελλάδας και γειτονικών χωρών, που στόχευαν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την διακρατική συνεργασία. Βασικός στόχος είναι η επίλυση προβλημάτων που απαιτούν κοινή προσπάθεια, ενώ με μηχανισμούς όπως ο προαναφερθείς Interreg στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού σε παραμεθόριες, συνοριακές και αποκεντρωμένες περιοχές. Για τον νέο κύκλο του προγράμματος που ξεκίνησε το 2021 και θα διαρκέσει μέχρι το 2027, έχουν θεσπιστεί τέσσερις βασικοί άξονες:

- Προαγωγή της αρμονικής ανάπτυξης της Ένωσης, ενισχύοντας την διακρατική ανάπτυξη
- Διακρατική συνεργασία σε ευρύτερα διακρατικά εδάφη ή θαλάσσιες λεκάνες ακόμα και με εταίρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν ανήκουν σε αυτή, όπως το Λιχτενστάιν και η Ισλανδία, για την επίτευξη υψηλότερου βαθμού εδαφικής ολοκλήρωσης
- Διαπεριφερειακή ανάπτυξη, η οποία σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, θα μπορεί να διαχέει ορθές πρακτικές και πληροφορίες. Απώτερος σκοπός είναι η μεταφορά ιδεών από τις πιο επιτυχημένες περιφέρειες, σε αυτές που

αντιμετωπίζουν δυσκολίες, ώστε να υπάρξει μια πιο ομαλή και ομοιογενής ανάπτυξη.

- Οριοθέτηση της εξόχως αποκεντρωμένης περιοχής, όπως αυτή ορίστηκε από το πρόγραμμα. Τέτοιου είδους περιοχές χρήζουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης και θα πρέπει να ενταχθούν σε ξεχωριστά αναπτυξιακά προγράμματα, σε συνδυασμό με το ΕΤΠΑ, ώστε η χρήση κονδυλίων ενίσχυσης της συνεργασίας με γείτονες χώρες να έχει το μέγιστο αποτέλεσμα [34]

Η Στρατηγική της Λισαβόνας

Αξίζει να αναφερθεί επιγραμματικά και η Στρατηγική της Λισαβόνας σε αυτό το σημείο, ως ένα μέσο επαλήθευσης της αναπτυξιακής στρατηγικής της Ευρώπης. Έτσι, 25 χρόνια μετά την σύσταση του Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και κατά την διάρκεια της συνόδου κορυφής των κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Μάρτιο του 2000 στην Πορτογαλία, θέτοντας έναν χρονικό ορίζοντα 10 ετών για την καινούργια αναπτυξιακή πολιτική που επικυρώθηκε. Βασικοί στόχοι της Συμφωνίας ήταν:

- Η οικονομική σταθερότητα των οικονομιών, με την διατήρηση του ελλείματος σε πολύ χαμηλά επίπεδα και την ανάδειξη της σημασίας των κεφαλαιακών επενδύσεων στον ανθρώπινο παράγοντα
- Μείωση της ανεργίας, με στόχο την αύξηση των ποσοστών εργασίας στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως ο γυναικείος πληθυσμός και οι εργαζόμενοι άνω των 55 χρονών
- Επενδύσεις σε έρευνα, εκπαίδευση και καινοτομία κυρίως σε τομείς που θεωρούνται υψηλής δυναμικότητας για την δεκαετία 2000-2010
- Προώθηση βιώσιμης στρατηγικής ανάπτυξης, με έμφαση στην διατήρηση του περιβάλλοντος, την εξασφάλιση τουλάχιστον του 22% των ενεργειακών αναγκών από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μείωση των αερίων του θερμοκηπίου και αύξηση της βιοποικιλότητας

Στην συνέχεια αυτής της συμφωνίας, οι εκπρόσωποι των Ευρωπαϊκών χωρών αναγνώρισαν τα δυνατά σημεία που πρόσφερε η ένωση των χωρών και θα μπορούσαν να συμβάλλουν και να είναι καθοριστικοί παράγοντες στην δημιουργία μιας ανταγωνιστικής και βιώσιμης οικονομίας με καλύτερης ποιότητας εργασιακές θέσεις και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Η σταθερή νομισματική πολιτική με την ένταξη του ευρώ σε όλο και περισσότερες χώρες, η υγιής ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με μειωμένα ελλείματα στον δημόσιο τομέα και ισοζύγιο πληρωμών, καθώς και τα πολύ ισχυρά συστήματα κοινωνικής προστασίας, στις αναπτυγμένες οικονομίες της κεντρικής Ευρώπης, ήταν μερικοί από τους βασικούς παράγοντες που προώθησαν την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης.

Από την άλλη πλευρά, αναγνωρίστηκαν και αρκετές αδυναμίες στην Ευρώπη, με τις περιφερειακές ανισότητες, την υψηλή ανεργία κυρίως στις χώρες της ανατολικής και νότιας Ευρώπης, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, ιδίως σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες όπως οι γυναίκες, οι μειονότητες και οι εργαζόμενοι μέσης ηλικίας. Τέλος, διαπιστώθηκε η ύπαρξη μιας μεγάλης έλλειψης δεξιοτήτων, ειδικά στον τομέα της τεχνολογίας με υπανάπτυκτο τομέα υπηρεσιών στους χώρους της τηλεπικοινωνίας και του διαδικτύου.

Έτσι, η Στρατηγική της Λισαβόνας, είχε ως βασικούς στόχους τον εκσυγχρονισμό και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και ως απόρροια την προώθηση πολλών προγραμμάτων, που υλοποιήθηκαν μεταξύ 2000 – 2020, για την ομαλή μετάβαση των περιφερειακών οικονομιών της Ευρώπης και την κοινωνική και οικονομική συνοχή των κρατών-μελών. [9]

Συνοπτική παρουσίαση των ελληνικών αναπτυξιακών νόμων

Η Ελλάδα είναι μια χώρα που παρουσιάζει μεγάλες περιφερειακές ανισότητες. Συγκεκριμένα, από την ψήφιση διάφορων νομοσχεδίων δημιουργήθηκε ένα ευνοϊκό κλίμα για την συγκέντρωση της βιομηχανικής παραγωγής της χώρας στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως θα παρουσιαστεί παρακάτω, ενώ τα μικρότερα αστικά κέντρα παρουσίασαν μια στασιμότητα και μη δυνατότητα αξιοποίησης επενδυτικών κινήτρων.

Όπως απεικονίζεται στον παρακάτω πίνακα με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά περιφέρεια, πριν από την πανδημία της Covid-19, είναι φανερό πως υπάρχει μια μεγάλη ανομοιογένεια στα μεγέθη, με τις περιφέρειες του Β. Αιγαίου και Ανατολικής Μακεδονίας να έχουν τα χαμηλότερα απόλυτα νούμερα και μια διαφορά σχεδόν 100% από την Αττική. Αρκετές έρευνες αποδεικνύουν πως εκτός από μεγάλα κοινωνικά ή οικονομικά φαινόμενα, όπως η κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος το 2008 και η πανδημία, που αναταράσσουν τις ισορροπίες, υπάρχει μια συνεχής διαδικασία σύγκλισης των οικονομικών και κοινωνικών μεγεθών των χωρών. [35] . Σε αυτήν την κατεύθυνση, η πολιτική της χώρας από τους πρώτους αναπτυξιακούς νόμους ήταν να δοθούν κίνητρα στην επένδυση σε διάφορους τομείς της χώρας, κυρίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Ωστόσο, έπειτα από πολυετείς προσπάθειες για σύγκλιση των μεγεθών βλέπουμε ότι οι ανομοιομορφίες παραμένουν εμφανείς. Το παραπάνω ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι οι ανομοιογένειες στην Ελλάδα παρουσιάζουν διάφορες μορφές και αποτελούν συχνά ένα εργαλείο για πολιτική χρήση και όχι αφορμή για χάραξη μια ενιαίας στρατηγικής ανάπτυξης των διάφορων περιφερειών.

Περιφέρειες	2017	2018	Ετήσια Μεταβολή %
Αττική	22484	22.915	1,9%
Βόρειο Αιγαίο	11746	11.434	-2,7%
Νότιο Αιγαίο	17488	18.054	3,2%
Κρήτη	13975	14.302	2,3%
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	11318	11.446	1,1%
Κεντρική Μακεδονία	12813	13.125	2,4%
Δυτική Μακεδονία	15912	15.319	-3,7%
Ήπειρος	11576	11.775	1,7%
Θεσσαλία	12331	12.578	2,0%

Ιόνια Νησιά	14921	15.587	4,5%
Δυτική Ελλάδα	11856	12.082	1,9%
Στερεά Ελλάδα	14976	15.030	0,4%
Πελοπόννησος	13964	13.943	-0,2%
ΕΛΛΑΔΑ	16472	16.745	1,7%

Πίνακας 2 Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά περιφέρεια

Ελληνικό Νομοθετικό πλαίσιο πριν το 2000

Ο πρώτος νόμος, του οποίου τα χαρακτηριστικά είναι παρόμοια με τις σημερινές επενδυτικές νομοθεσίες, ψηφίστηκε το 1953 με αριθμό 2687/1953, προωθώντας την προστασία των ξένων επενδυτικών κεφαλαίων σε μια προσπάθεια προσέλκυσης κεφαλαίων του εξωτερικού. Στην συνέχεια το 1961 με τον Ν.4171 δίνονται προνόμια για μεγάλες βιομηχανικές επενδύσεις, ενώ στην επόμενη δεκαετία ψηφίζονται μια σειρά νομοσχεδίων για την εκβιομηχάνιση της χώρας, δημιουργώντας μια ανομοιομορφία και συγκέντρωση των βιομηχανιών στην Αττική. Την περίοδο 1962-1982 ψηφίζονται ακόμα αρκετοί νόμοι για την διαμόρφωση του επενδυτικού περιβάλλοντος της Ελλάδας, συγκεκριμένα, η χώρα διαχωρίζεται σε ζώνες κινήτρων, ανάλογα με την δυναμικότητά τους, με πληθυσμιακά και γεωγραφικά κριτήρια. Η πολιτική αυτή, πριν την εγκατάλειψη της με μελλοντικά νομοσχέδια, παρουσιάζει σημαντικά αποτελέσματα και συγκεντρώνεται στους παρακάτω στόχους:

- Ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων
- Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς των περιφερειών
- Ενίσχυση κλάδων με μεγάλη κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού (π.χ. εργαστήρια γουνοποιίας, ναυπηγίας κ.α.) και παράλληλη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- Κοινωνική και οικονομική ενίσχυση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ελλάδας
- Δημιουργία υποδομών, εντός των επιχειρήσεων (π.χ. μηχανολογικός εξοπλισμός, κ.λπ.), αλλά και στον περιβάλλοντα χώρο (π.χ. οδικό δίκτυο, μεταφορά πρώτων υλών και προϊόντων)

Αξίζει να αναφερθεί πως την πρώτη δεκαετία 1962-1972, οι ρυθμοί ανάπτυξης της χώρας ξεπερνούσαν τους αντίστοιχους των γειτονικών αλλά και των ευρωπαϊκών χωρών, καθώς κυμαίνονταν από 6.5-13.2%.

Την επόμενη δεκαετία προχώρησε ο Ν.1262/1982, που όριζε ξανά τις επιχορηγήσεις που παρείχε το ελληνικό δημόσιο στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, προσπαθώντας να

εξαλείφει ορισμένα νομοθετικά κενά των προηγούμενων διατάξεων. Ο νόμος αυτός προσδιόρισε το ύψος επιχορηγήσεων ανάλογα με το συνολικό ύψος της εκάστοτε επένδυσης. Επιπλέον, προωθήθηκαν επιδοτήσεις επιτοκίων σε διάφορα χρηματοπιστωτικά εργαλεία και ομολογιακά δάνεια δημόσιας εγγραφής. Η επιδότηση αφορούσε διαφορετικό ποσοστό και αριθμό ετών που θα είναι σε ισχύ, ανάλογα με την γεωγραφική θέση και τον τομέα της επένδυσης. Ακόμα ανάλογα με την περιοχή επένδυσης, ο νόμος προώθησε μια σειρά μείωσης των φορολογικών εισφορών, ανάλογα με το μέγεθος της εταιρείας. Η επικράτεια χωρίστηκε με αυτή τη νομοθεσία σε τέσσερις περιοχές. Συγκεκριμένα η περιοχή Α αφορά την Αττική και Θεσσαλονίκη εκτός ορισμένων τμημάτων, η περιοχή Β τους νομούς Βοιωτίας, Μαγνησίας, Λάρισας, Κορινθίας (εκτός από το τμήμα που συνορεύει με το νομό Αττικής και μέχρι τον Ισθμό Κορίνθου), Αχαΐας πλην της επαρχίας Καλαβρύτων, Ηρακλείου, ή περιοχή της πόλης της Ρόδου που καθορίζεται από ακτίνα 15 χιλιομέτρων από το Νομαρχιακό κατάστημα της πόλης, οι επαρχίες Λαυρεωτικής και Τροιζηνίας, το τμήμα του νομού Θεσσαλονίκης δυτικά του ποταμού Αξιού, η επαρχία Λαγκαδά και η πόλη της Χαλκίδας, η περιοχή Γ τους νομούς Ημαθίας, Κοζάνης, Καβάλας, Φωκίδας, Τρικάλων, Καρδίτσας, Αιτωλοακαρνανίας, Εύβοιας (πλην της πόλης Χαλκίδας), Άρτας, Πρέβεζας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Πέλλας Χαλκιδικής, Κιλκίς, Σερρών, Δράμας, Ηλείας, Μεσσηνίας, Χανίων, Κέρκυρας, Φθιώτιδας, Πιερίας, Αργολίδας, Αρκαδίας, Λακωνίας, Λευκάδας, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου, Ευρυτανίας, Γρεβενών, Φλώρινας, Ρεθύμνου, Λασιθίου, Κυκλάδων και οι επαρχίες Κυθήρων και Καλαβρύτων. Επίσης, τα τμήματα της Επικράτειας που δεν εμπίπτουν στις λοιπές περιοχές εκτός των ακριτικών περιοχών των διαφόρων νομών (πλην της Νήσου Κέρκυρας) σε απόσταση 20 χιλιομέτρων από τα σύνορα καθώς και των Δήμων ή Κοινοτήτων των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από τη ζώνη των 20 χιλιομέτρων και η περιοχή Δ τους νομούς Λέσβου, Χίου, Σάμου, Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου, Δωδεκανήσου πλην της περιοχής της πόλης Ρόδου που καθορίζεται από ακτίνα 15 χιλιομέτρων από το νομαρχιακό κατάστημα της πόλης, οι ακριτικές περιοχές των διαφόρων νομών (πλην της νήσου Κέρκυρας) σε απόσταση 20 χιλιομέτρων από τα σύνορα καθώς και οι Δήμοι ή Κοινοότητες των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από τη ζώνη των 20 χιλιομέτρων. Παρακάτω, παρουσιάζονται οι συντελεστές και οι περιοχές που ορίστηκαν σε αυτή την ενέργεια.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Ποσοστό

Ποσοστό ετήσιων

	αφορολόγητου	κερδών
A	0%	0%
B	40%	60%
Γ	55%	75%
Δ	70%	90%

Πίνακας 3 Συντελεστές αφορολόγητου ανάλογα με την περιοχή

Ο νόμος αυτός έχει κριθεί για την δυνατότητα λογιστικού χειρισμού που επιτρέπει στις εταιρείες. Συγκεκριμένα, για να προωθήσει νέες επενδύσεις σε πάγια, μειώνει την αξία κτήσης των επενδύσεων και επιτρέπει τον υπολογισμό των αποσβέσεων βάσει της διαφοράς που προκύπτει. Έτσι δημιουργούνται οι προϋποθέσεις εμφάνισης πλασματικού αποθεματικού και ανακριβούς λειτουργικού κόστους. Για την αντιμετώπιση του εν λόγω προβλήματος, η Ελλάδα υιοθέτησε την πίστωση του λογαριασμού 41.10 «επιχορηγήσεις πάγιων επενδύσεων», με ταυτόχρονη χρέωση των διαθέσιμων, χωρίς να μειώνεται η αξία κτήσεως των πάγιων επενδύσεων. Σε συνέχεια οι αποσβέσεις ανάλογα με το μοντέλο αποσβέσεων που χρησιμοποιείται (τακτικές ή πρόσθετες) πιστώνονται στον λογαριασμό 81.01.05, ο οποίος αντιστοιχεί σε χρήση επιχορηγήσεως πάγιων επενδύσεων. Τα προβλήματα που έφερε ο παραπάνω νόμος, προωθώντας επενδύσεις σε βασικούς τομείς παγίων χωρίς τον σωστό λογιστικό χειρισμό απαιτούσε μια τροποποίηση. Η τροποποίηση του νόμου αποτέλεσε ο Ν. 1892/1990, που προσπάθησε να εντάξει κατηγορίες που δεν είχαν εισαχθεί με τον προηγούμενο νόμο στο πλαίσιο των παραγωγικών επενδύσεων. Έτσι κατηγορίες που εντάχθηκαν είναι οι κτηριακές εγκαταστάσεις, μεταφορικά μέσα, μηχανολογικός εξοπλισμός, αλλά και έξοδα που σχετίζονται με έρευνα και μελέτες, σε μια προσπάθεια αύξησης της τεχνογνωσίας και των διαδικασιών που ακολουθούσε η βιομηχανία. Ενδεικτικές ενέργειες που θεσμοθετήθηκαν με τον νόμο αυτό είναι οι παρακάτω:

- ομαδική έγκριση επενδυτικών προγραμμάτων, βάσει ύψους διαθέσιμων κονδυλίων
- οριοθέτηση του ποσοστού επιχορήγησης ανά περιοχή, καταργώντας ταυτόχρονα το εύρος ποσοστού επιχορήγησης που είχε προβλεφθεί από τον προηγούμενο νόμο
- έλεγχος για την ολοκλήρωση της επένδυσης και έναρξης της παραγωγικής διαδικασίας

Επόμενος σημαντικός νόμος στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, είναι ο ν.2601/1998 που αποτέλεσε μια σημαντική αλλαγή στο επενδυτικό περιβάλλον της χώρας, καθώς κατηγοριοποίησε τις επιχειρήσεις σε νεοσύστατες και εδραιωμένες. Η πρώτη κατηγορία είχε την δυνατότητα επιδότησης, ενώ η δεύτερη είχε δικαίωμα σε αφορολόγητες εκπτώσεις. Η επιδότηση είχε πολλές μορφές, με τις βασικές κατηγορίες να είναι οι χρηματικές επιχορηγήσεις, η επιδότηση τόκων και φορολογικές απαλλαγές. Ακόμα εισάγονται για πρώτη φορά συγκεκριμένα κίνητρα σε μια προσπάθεια για την γεωγραφική διασπορά των παραγωγικών επενδύσεων, ώστε να μην συνεχιστεί η τάση συγκέντρωσης.

Η ενίσχυση του προηγούμενου νόμου αποτελεί ο Ν.2234/1994, με τον οποίο επιδοτούνται επενδύσεις με ολοκληρωμένη μορφή και επιχειρηματικό σχέδιο. Τα προγράμματα ενίσχυσης έχουν διάρκεια 2-5 χρόνια, σε εταιρείες που έχουν παρουσία στον χώρο τους τουλάχιστον πέντε χρόνια, ακόμα και αν δεν ανήκουν στις κατηγορίες επιχορηγήσεων που είχαν οριστεί από τις προηγούμενες νομοθεσίες. Οι κατηγορίες που εντάσσονται με τον νόμο αυτό αποτελούν τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας, τις προωθητικές ενέργειες, με δημιουργία δικτύων διανομή και συμμετοχή σε εκθέσεις. Στην συνέχεια της αναπτυξιακής πολιτικής της Ελλάδας ψηφίστηκε ο ν. 2601/1998 που προχώρησε στην διάκριση νέων και παλαιών φορέων, με την καθιέρωση της πενταετίας που εισήχθη με το προηγούμενο νομοσχέδιο και ρυθμίζει τους συντελεστές και τους τύπους επιχορήγησης ανά τύπο και ύψος επένδυσης. Με αυτό το νόμο και την περικοπή στους συντελεστές επιχορηγήσεων το κράτος μεταφέρει την ανάπτυξη των επιχειρήσεων στις δικές τους δυνάμεις, αυξάνοντας την ιδιωτική πρωτοβουλία. Ταυτόχρονα, ο νόμος προωθεί την δημιουργία σχημάτων επιχειρήσεων που δημιουργούν δράσεις μικρομεσαίων μεταποιητικών ή παραγωγικών διαδικασιών με κοινή υποδομή, κοινή χρήση υπηρεσιών και επιμερισμού του κόστους επένδυσης.

Ελληνικό Νομοθετικό πλαίσιο μετά το 2000

Την νέα δεκαετία, εισάγεται ο ν.3299/2004, ο οποίος δεν προκαλεί ιδιαίτερες μεταβολές στο αναπτυξιακό περιβάλλον της Ελλάδας, αλλά μεταβάλλει τα ελάχιστα μεγέθη για ένταξη σε καθεστώς επιχορήγησης μιας επιχείρησης και μειώνει σε

σημαντικό βαθμό την γραφειοκρατία και την διαδικασία ένταξης. Με τον νόμο αυτό γίνεται ευκολότερη η ένταξη επιχειρήσεων με απώτερο σκοπό την αύξηση της απασχόλησης, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, την εξοικονόμηση ενέργειας και την περιφερειακή σύγκλιση. Με τον ν.3908/2011 εισάγονται επιδοτήσεις ενοικίων, φορολογικές ελαφρύνσεις και φορολογικές απαλλαγές για τα πραγματοποιηθέντα κέρδη προ φόρων. Πλέον, η ενίσχυση κυμαίνεται από 15% έως 50%, ανάλογα με την γεωγραφική θέση, το είδος και το μέγεθος της επένδυσης. Όλες οι περιφέρειες χωρίζονται σε τρεις γεωγραφικές περιοχές αλλά εισάγεται και η κατηγοριοποίησή τους σε ομάδες Γενικών και Ειδικών Επιχειρηματικών Σχεδίων. Τα σχέδια αυτά χρησιμοποιούνται ως συμπληρωτικές κατηγορίες, σε αυτές που δεν έχουν συμπεριληφθεί στον ν.3908/2011, και ενδεικτικές είναι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις νεανικής επιχειρηματικότητας αλλά και μεγάλα επενδυτικά σχέδια που ξεπερνούν τα 50 εκατομμύρια ευρώ. Με όλους τους νόμους από το 1980 έως το 2011, αυτό που παρατηρήθηκε ήταν το χαμηλό ποσοστό απορρόφησης για σχέδια που αφορούν καινοτομίες και εκσυγχρονισμό των διαδικασιών της οικονομίας με χρήση νέας τεχνολογίας. Ακόμα παρατηρήθηκε ένα αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό της αύξησης της σύγκλισης των περιφερειακών οικονομιών, το οποίο συνοψίζεται στην ανισορροπία των δικαιούχων που λάμβαναν επιχορηγήσεις. Η πλειοψηφία των επιδοτήσεων δόθηκε σε ένα πολύ μικρό αριθμό εταιρειών, που χρησιμοποιούσαν και θυγατρικές εταιρείες για την λήψη των επιχορηγήσεων. Σύμφωνα με τις έρευνες το 4.2% των επιχειρήσεων έλαβαν το 43.6%, ενώ λιγότερες από 10 επιχειρήσεις συγκέντρωσαν το 8.1% του συνόλου του κεφαλαίου που είχε οριστεί με τον νόμο του 2011. Έπειτα, αξίζει να αναφερθεί ο ν.4146/2013, με τον οποίο μπορούσε να ληφθεί ακόμα και το 100% της επιχορήγησης του επενδυτικού σχεδίου προκαταβολικά, χαρακτηριστικό που ευνοεί μόνο εταιρείες που μπορούσαν να παρουσιάσουν τις εγγυητικές επιστολές και ήταν ήδη μεγάλες σε οικονομικό μέγεθος και είχαν την κεφαλαιακή επάρκεια για να προχωρήσουν στην επένδυση. Αποτέλεσμα του παραπάνω νόμου ήταν η θέσπιση του ν.4399/2016, ο οποίος προέκυψε ύστερα από εκτενείς διαβουλεύσεις των εμπλεκόμενων φορέων και προσπάθησε να μειώσει τα κενά που είχαν προκύψει από τις προηγούμενες νομοθεσίες. Οι στόχοι ήταν ξανά η ρύθμιση του μέγιστου ποσού επιχορήγησης, ώστε να διευρυνθεί η βάση των δικαιούχων, η προτεραιοποίηση των επιχειρήσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας, η ψηφιοποίηση των διαδικασιών με μεγαλύτερη διαφάνεια για την αποφυγή των παθογενειών των προηγούμενων νόμων. Ο νόμος αυτός κατάφερε

να ανταποκριθεί σε μεγάλο βαθμό στους στόχους του, με την δημιουργία 12,730 θέσεων εργασίας, την αύξηση των επενδύσεων σε βιομηχανία και πρωτογενή τομέα, καθώς και το γεγονός ότι, επιχορηγήσεις πάνω από 60% του συνολικού κεφαλαίου δόθηκαν σε μικρές επιχειρήσεις.

Ο νόμος 4887/2022 που έχει κωδικοποιηθεί με τον 5039/2023 είναι η τελευταία και ισχύουσα μορφή του περιβάλλοντος επιχορηγήσεων στην Ελλάδα. Σε αντίθεση με όλους τους προηγούμενους αναπτυξιακούς νόμους και την πολιτική που είχε ακολουθηθεί, ο νέος αναπτυξιακός ν. 4887/2022 θεσπίζει τον θεματικό προσανατολισμό. Συγκεκριμένοι κλάδοι στους οποίους στρατηγικά αξίζει να επενδύσει η Ελλάδα, ώστε να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της. Οι σημαντικότεροι από τους τομείς που επιλέχθηκαν είναι:

- Ψηφιακός και Τεχνολογικός Μετασχηματισμός Επιχειρήσεων
- Πράσινη μετάβαση και Περιβαλλοντική αναβάθμιση επιχειρήσεων
- Εφοδιαστική αλυσίδα
- Αγροδιατροφή – πρωτογενής παραγωγή και μεταποίηση γεωργικών προϊόντων – αλιεία και υδατοκαλλιέργεια
- Ενίσχυση Τουριστικών Επενδύσεων - Εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- Μεγάλες επενδύσεις

Στον νόμο αυτό επανέρχονται η ελάχιστη και η μέγιστη επιχορήγηση ανά επιχειρηματικό σχέδιο και μεταβάλλονται τα κριτήρια επιλογής των δικαιούχων. Ακόμα η ενίσχυση αποκτά διάφορες μορφές όπως:

- Κάλυψη τμήματος της επένδυσης
- Φορολογικές απαλλαγές
- Επιδότηση χρηματοδοτική μίσθωση (leasing)
- Χρηματοδότηση επιχειρηματικού κινδύνου, με κάλυψη των εξόδων ασφάλισης δανείων υψηλού κινδύνου
- Επιδότηση κόστους δημιουργούμενης απασχόλησης, δηλαδή την μισθολογική κάλυψη νέων θέσεων εργασίας

Τα επενδυτικά σχέδια που εντάσσονται στον ν.4887/2022 μπορούν να λαμβάνουν ενισχύσεις για επιλέξιμες δαπάνες, είτε αυτοτελώς, είτε σε συνδυασμό με άλλες ενισχύσεις μη περιφερειακού χαρακτήρα.

Αρχικά, οι ενισχύσεις αφορούν στοιχεία ενεργητικού. Συγκεκριμένα δαπάνες που εντάσσονται είναι η κατασκευή, επέκταση η εκσυγχρονισμός κτηριακών εγκαταστάσεων και βοηθητικών κτηρίων, καθώς και η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου. Ακόμα επιδοτούνται νέες θέσεις εργασίας, ως απόρροια της πραγματοποίησης των επενδυτικών σχεδίων. Το μισθολογικό κόστος θεωρείται αυτοτελές και δεν σχετίζεται με τις προαναφερθέντες ενισχύσεις και έχουν χρονικό ορίζοντα 2 ετών. Ωστόσο θα πρέπει να πληρούνται συσσωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις, όπως αυτές παρουσιάζονται στο νομοσχέδιο:

Α. Το επενδυτικό έργο συνεπάγεται καθαρή αύξηση του αριθμού των εργαζομένων αποτυπωμένη σε Ετήσιες Μονάδες Εργασίας (Ε.Μ.Ε.) στην επιχειρηματική εγκατάσταση και αντιστοίχως στην επιχείρηση, σε σύγκριση με τις Ε.Μ.Ε. του προηγούμενου δωδεκαμήνου από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης υπαγωγής,

Β. η πλήρωση όλων των θέσεων εργασίας πραγματοποιείται εντός τριών (3) ετών από την ημερομηνία ολοκλήρωσης και έναρξης παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης, και

Γ. κάθε θέση εργασίας που δημιουργείται μέσω της επένδυσης διατηρείται στη συγκεκριμένη ενισχυόμενη εγκατάσταση για περίοδο πέντε (5) τουλάχιστον ετών για μεγάλες, τεσσάρων (4) τουλάχιστον ετών για μεσαίες επιχειρήσεις και τριών (3) τουλάχιστον ετών για μικρές επιχειρήσεις, από την ημερομηνία πρώτης πλήρωσής της.

Στο ν. 4887/2022 μη επιλέξιμες δαπάνες, οι οποίες εξαιρούνται από τον επενδυτικό κύκλο, είναι οι παρακάτω:

Α. Τα λειτουργικά έξοδα της επένδυσης, εκτός εάν αποτελούν τμήμα των δαπανών εκκίνησης του καθεστώτος «Νέο Επιχειρείν» του Μέρους Β΄ ή εντάσσονται στις περιπτώσεις των παρ. 3, 5 και 13 του Παραρτήματος Β΄ ή προβλέπονται στα άρθρα 25, 29 και 31 του Γ.Α.Κ..

β. Η αγορά επίπλων και σκευών γραφείου, εκτός εάν αποτελούν μέρος του ξενοδοχειακού εξοπλισμού, ή είναι βασικό τμήμα του παραγωγικού εξοπλισμού της επένδυσης, ή περιλαμβάνονται στις δαπάνες εκκίνησης του καθεστώτος «Νέο Επιχειρείν» του Μέρους Β΄.

γ. Η αγορά επιβατικών αυτοκινήτων έως έξι (6) θέσεων.

δ. Η αγορά οικοπέδων, γηπέδων και αγροτεμαχίων

Οι ενισχύσεις που προβλέπονται από την υπάρχουσα νομοθεσία για τα επενδυτικά σχέδια, έχουν ποικίλες μορφές, ενώ παρουσιάζονται αυτούσιες παρακάτω:

Α. Φορολογική απαλλαγή, η οποία συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων προ φόρου κερδών, τα οποία προκύπτουν με βάση την οικεία φορολογική νομοθεσία, από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, αφαιρουμένου του φόρου του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας που αναλογεί στα κέρδη που διανέμονται ή αναλαμβάνονται από τους εταίρους. Το ποσό της φορολογικής απαλλαγής υπολογίζεται ως ποσοστό επί της αξίας των ενισχυόμενων δαπανών του επενδυτικού σχεδίου ή και της αξίας του καινούριου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού, ο οποίος αποκτάται με χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) και συνιστά ισόποσο αποθεματικό, το οποίο τηρείται σε διακριτό λογαριασμό στις οικονομικές τους καταστάσεις.

Β. Επιχορήγηση, η οποία συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού, για την κάλυψη τμήματος των ενισχυόμενων δαπανών του επενδυτικού σχεδίου και προσδιορίζεται ως ποσοστό αυτών.

Γ. Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), η οποία συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), η οποία συνάπτεται για την απόκτηση καινούριου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού, προσδιορίζεται ως ποσοστό επί της αξίας απόκτησής τους και εμπεριέχεται στις καταβαλλόμενες δόσεις. Η επιδότηση της χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) δεν μπορεί να υπερβαίνει τα επτά (7) έτη, και η προθεσμία άρχεται από την ημερομηνία ολοκλήρωσης της επένδυσης.

Δ. Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης, η οποία συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο μέρους του μισθολογικού κόστους των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται και συνδέονται με το επενδυτικό σχέδιο και για τις οποίες δεν λαμβάνεται καμία άλλη κρατική ενίσχυση.

Ε. Χρηματοδότηση επιχειρηματικού κινδύνου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Μέρος Β΄ που αφορά στο καθεστώς «Νέο Επιχειρείν», που συνίσταται στην επιδότηση επιτοκίου δανείων μειωμένης εξασφάλισης ή των εξόδων ασφάλισης των δανείων υψηλού κινδύνου που καταβάλλονται στα πιστωτικά ιδρύματα που τα χορηγούν.

Σε αυτήν την τελευταία νομοθεσία, τα ποσοστά ενίσχυσης που διαμορφώθηκαν με τον νόμο αυτό δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στην ανατολική Μακεδονία και Θράκη, καθώς και τα νησιά του Β. Αιγαίου.

Εικόνα 6 Ποσοστά επιχορηγήσεων ανά περιφέρεια με τον ν. 4887/2022

Μελέτη περίπτωσης – Επέκταση ξενοδοχειακής μονάδας στην Μήλο

Ο στόχος, για τον οποίο δημιουργήθηκε η παρούσα εργασία είναι η ένταξη, στο τρέχον πρόγραμμα επιχορηγήσεων, μιας ξενοδοχειακής μονάδας στην Μήλο, ενός νησιού με 5,193 μόνιμους κατοίκους, σε συνέχεια επικοινωνίας με τον ιδιοκτήτη, ο οποίος προσέφερε κάποια στοιχεία που θα παρουσιαστούν στην συνέχεια της εργασίας. Η επιχείρηση βρίσκεται περίπου 6 χιλιόμετρα μακριά από τον Αδάμαντα, το βασικό λιμάνι του νησιού και είναι σε λειτουργία από το 2021. Καθώς η επιχείρηση βρίσκεται σε λειτουργία μόλις τα τρία τελευταία χρόνια, η πανδημία της Covid-19 μείωσε σημαντικά τα εκτιμώμενα έσοδα της επιχείρησης και δεν υπάρχει η κεφαλαιακή επάρκεια για να προχωρήσει η επιχείρηση στα επενδυτικά της σχέδια με ίδια κεφάλαια. Τα σχέδια αυτά περιλαμβάνουν την αύξηση της δυναμικότητας της μονάδας, την διαμόρφωση βοηθητικών χώρων και του εξωτερικού περιβάλλοντος, καθώς και την δημιουργία ενός εστιατορίου που θα ανήκει στην επιχείρηση και θα βρίσκεται σε διπλανό οικόπεδο, το οποίο περιήλθε ήδη στην κατοχή της επιχείρησης.

Παρακάτω θα γίνει μια συνολική παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών του νησιού και τα στατιστικά που σχετίζονται με τον τουρισμό. Στην συνέχεια θα γίνει μια εκτενής παρουσίαση της επιχείρησης, των χαρακτηριστικών και οικονομικών στοιχείων της. Τέλος θα διαμορφωθεί το επιχειρηματικό σχέδιο για την ένταξη της επιχείρησης στο τρέχον πρόγραμμα επιχορηγήσεων, τις απαιτήσεις που πρέπει να πληροί, την διαδικασία της αίτησης, καθώς και τα εκτιμώμενα αποτελέσματα από την επιχορήγηση.

Γνωρίζοντας την Μήλο

Η Μήλος είναι ένα νησί των Κυκλάδων που βρίσκεται βόρεια του Κρητικού πελάγους και ανήκει στην Ενότητα της Μήλου μαζί με την Κίμωλο και την Σέριφο, με την Μήλο να έχει επιφάνεια 151 τετραγωνικά χιλιόμετρα ενώ η Ενότητα 346 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2021, ο μόνιμος αριθμός κατοίκων είναι 5,193, ενώ η ιστορία της Μήλου είναι πλούσια και υπάρχουν στοιχεία πολιτισμού ήδη από τον Μινωικό πολιτισμό πριν από τον 15^ο αιώνα π.Χ.

Η Μήλος είναι ένας προορισμός που συνδυάζει διάφορες μορφές τουρισμού, ενσωματώνοντας ως μερικές από τις πιο βασικές τον ιστορικό, θρησκευτικό αλλά και ιαματικό τουρισμό. Η τοπική αυτοδιοίκηση προχωράει σε εντατικές δράσεις για την προώθηση του νησιού, με την προώθηση του γαμήλιου τουρισμού με μια σημαντική δράση στην πρεσβευτική κατοικία του Λονδίνου, αλλά και του γαστρονομικού τουρισμού με ποικίλες εκθέσεις της Ιταλίας. Τέλος, το νησί προωθεί πολύ και την κρουαζιέρα, με επενδύσεις στο λιμάνι του Αδάμαντα για την δημιουργία των απαραίτητων υποδομών.

Το αεροδρόμιο της Μήλου παρουσίασε σημαντική αύξηση σε αφίξεις εσωτερικού την περίοδο 2013-2018. Το 2013 οι αφίξεις να ανέρχονται σε 15,220, ενώ το αντίστοιχο νούμερο το 2018 να είναι 37,547, δηλαδή μια αύξηση της τάξεως του 147%. Τα αντίστοιχα μεγέθη για αφίξεις στο λιμάνι της Μήλου την ίδια περίοδο, σύμφωνα με την έρευνα του Insete είναι 581,958 το 2013 και 879,982 το 2018. Οι αφίξεις στο λιμάνι της Μήλου παρουσιάζουν επίσης μια σημαντική αύξηση της τάξεως του 51%, το οποίο σε απόλυτο μέγεθος ανέρχεται σε 298,024 περισσότερες αφίξεις. Τέλος, το λιμάνι της Μήλου, δέχτηκε 9 κρουαζιερόπλοια το 2013, με το αντίστοιχο νούμερο το 2018 να ανέρχεται σε 27 κρουαζιερόπλοια, μια αύξηση του 200%, ενώ η αντίστοιχη αύξηση σε τουρίστες κρουαζιέρας ανέρχεται σε 463% την ίδια περίοδο με μόλις 16,667 τουρίστες.

Συνεχίζοντας με την πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων στις Κυκλάδες, σύμφωνα με την ίδια έρευνα του Insete, η Μήλος παρουσιάζει σχετικά χαμηλά

επίπεδα σε σύγκριση με τα βασικά νησιά – ανταγωνιστές της.

Ποσοστά πληρότητας	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Μυκόνου</i>	51%	58%	53%	54%	61%	60%
<i>Θήρας</i>	46%	52%	54%	47%	48%	51%
<i>Νάξου</i>	32%	38%	39%	38%	39%	38%
<i>Πάρου</i>	30%	37%	34%	33%	38%	40%
<i>Σύρου</i>	25%	28%	32%	33%	35%	35%
<i>Τήνου</i>	30%	31%	32%	25%	29%	29%
<i>Άνδρου</i>	17%	20%	20%	23%	27%	25%
<i>Κέας - Κύθνου</i>	12%	13%	14%	22%	24%	23%
<i>Μήλου</i>	24%	26%	26%	29%	22%	23%
<i>Σταθμικός μέσος όρος Νοτίου Αιγαίου</i>	54%	55%	59%	58%	62%	62%

Εικόνα 7 Ποσοστά πληρότητας ξενοδοχειακών μονάδων την περίοδο 2013-2018

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα η Μύκονος και η Σαντορίνη παρουσιάζουν τα υψηλότερα επίπεδα πληρότητας στα νησιά των Κυκλάδων με αυξητική τάση την περίοδο 2013-2018. Στην αντίστοιχη περίοδο η Μήλος δεν κατάφερε να αυξήσει τα ποσοστά της, ενώ μάλιστα παρουσιάστηκε μια σημαντική μείωση τα τελευταία δύο χρόνια.

Εικόνα 8 Αριθμός ξενοδοχείων και δωματίων στην Μήλο σύμφωνα με το Insete

Αξίζει παρακάτω να παρουσιασθεί η διάρθρωση των καταλυμάτων που βρίσκονται σε λειτουργία στην Μήλο, με την βασική διαφορά με την Μύκονο και την Σαντορίνη, να είναι πως η πλειονότητα των ξενοδοχειακών μονάδων να είναι από 3 αστέρια και κάτω, ενώ τα πρώτα δύο νησιά έχουν μεγαλύτερη ποσόστωση σε καλύτερης ποιότητας καταλύματα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Αφίξεις ημεδαπών	Αφίξεις αλλοδαπών	Αφίξεις Σύνολο
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΥΡΟΥ	47.526	19.967	67.493
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΔΡΟΥ	20.062	8.953	29.015
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΗΡΑΣ	73.862	528.415	602.277
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	34.401	48.468	82.869
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	9.504	78.955	88.459
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΑΣ - ΚΥΘΟΥ	8.369	4.005	12.374
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΩ	74.209	1.154.572	1.228.781
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΗΛΟΥ	21.003	39.045	60.048
ΔΗΜΟΙ ΜΗΛΟΥ ΚΑΙ ΚΙΜΩΛΟΥ	11.209	22.348	33.557
ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΙΦΟΥ	2.717	3.582	6.299
ΔΗΜΟΣ ΣΙΦΝΟΥ	7.077	13.115	20.192
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΥΚΟΝΟΥ	44.801	499.148	543.949
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΑΞΟΥ	40.061	100.431	140.492
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΟΥ	31.364	111.042	142.406
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΟΔΟΥ	181.396	2.275.244	2.456.640
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΝΟΥ	55.145	9.247	64.392

Εικόνα 9 Αφίξεις τουριστών ανά περιφερειακή ενότητα το 2018

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Αφίξεις ημεδαπών	Αφίξεις αλλοδαπών	Αφίξεις Σύνολο
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΥΡΟΥ	46.612	22.289	68.901
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΔΡΟΥ	19.924	9.556	29.480
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΗΡΑΣ	74.010	631.537	705.547
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	27.789	52.119	79.908
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	10.589	79.287	89.876
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΑΣ - ΚΥΘΟΥ	7.039	3.946	10.985
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΩ	68.229	1.229.686	1.297.915
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΗΛΟΥ	15.538	40.375	55.913
ΔΗΜΟΙ ΜΗΛΟΥ ΚΑΙ ΚΙΜΩΛΟΥ	8.083	22.393	30.476
ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΙΦΟΥ	2.107	3.639	5.746
ΔΗΜΟΣ ΣΙΦΝΟΥ	5.348	14.343	19.691
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΥΚΟΝΟΥ	43.141	573.126	616.267
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΑΞΟΥ	40.282	117.657	157.939
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΟΥ	36.812	123.319	160.131
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΟΔΟΥ	182.613	2.236.949	2.419.562
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΝΟΥ	55.715	8.077	63.792

Εικόνα 10 Αφίξεις τουριστών ανά περιφερειακή ενότητα το 2019

Η αναφορά των παραπάνω πινάκων δείχνει τις αφίξεις ανά περιφερειακή ενότητα πριν την πανδημία της Covid-19. Σύμφωνα με τους πίνακες είναι φανερό πως υπήρχε μια γενική πτωτική τάση που παρουσιάζεται και στις πιο μικρές περιφερειακές ενότητες, όπως της Μήλου με μια πτώση ανάμεσα στις δύο αυτές χρονιές της τάξεως του 10%, αλλά και στις μεγαλύτερες, όπως της Ρόδου με πτώση περίπου 1.6%. Αυτή η πτωτική τάση έχει αναστραφεί χωρίς ωστόσο να συγκλίνει η τάση τα τελευταία δύο χρόνια μετά την ομαλοποίηση της πανδημίας. Τα μεγέθη την περίοδο 2022-2023, παρουσιάζουν μεγάλη μεταβλητότητα για αυτό δεν μπορούν να εξαχθούν αποτελέσματα για την τάση του τουριστικού κλάδου.

Περιγραφή της ξενοδοχειακής μονάδας

Η επιχείρηση υπό μελέτη είναι μια ξενοδοχειακή μονάδα 4 αστέρων, που βρίσκεται στο Τριοβάσαλο της Μήλου αποτελείται από 20 δωμάτια, το καθένα 65 τετραγωνικών μέτρων με ιδιωτική πισίνα 20 τετραγωνικών μέτρων. Ακόμα, υπάρχουν βοηθητικοί χώροι που αξιοποιούνται κυρίως ως αποθηκευτικοί χώροι και χώροι στάθμευσης 600τμ και διαμορφωμένοι εξωτερικοί χώροι 1300τμ. Τέλος, υπάρχει μια κοινόχρηστη πισίνα μαζί με μπαρ και υπαίθριος χώρος πρωινού με στέγαστρο, το συνολικό εμβαδό των οποίων είναι 150τμ. Η μονάδα λειτουργεί από τον Απρίλιο μέχρι τον Οκτώβριο, ενώ τους χειμερινούς μήνες παραμένει κλειστή.

Η πρώτη χρονιά λειτουργίας της επιχείρησης ήταν το 2021 δηλαδή η πρώτη χρονιά εν μέσω της πανδημίας Covid-19, οπότε τα οικονομικά μεγέθη που αφορούν τα έσοδα και τα έξοδα της επιχείρησης δεν θεωρούνται αντιπροσωπευτικά, αξίζει να σημειωθεί πως τα τελικά οικονομικά αποτελέσματα της πρώτης χρονιάς λειτουργίας της ήταν ζημιές της τάξεως των 44,327€. Στην συνέχεια θα χρησιμοποιηθούν και παρουσιαστούν κυρίως τα μεγέθη του 2022 ως πιο αξιόπιστα για την επιχείρηση. Σκοπός είναι η ένταξη της ξενοδοχειακής μονάδας στον ισχύοντα αναπτυξιακό νόμο για την ολοκλήρωση των παρακάτω προτάσεων:

- 1.) Επέκταση δυναμικότητας κατά 10 δωμάτια
- 2.) Επέκταση των χώρων στάθμευσης
- 3.) Δημιουργία εστιατορίου, με επέκταση και επανατοποθέτηση του μπαρ και χώρου πρωινού που ήδη υφίστανται
- 4.) Δημιουργία βοηθητικών χώρων για την υποστήριξη πλήσης κλινοσκεπασμάτων εντός της επιχείρησης

Δανεισμός της μονάδας

Για την σύσταση της επιχείρησης και την διαμόρφωση του ξενοδοχείου, οι ιδιοκτήτες προχώρησαν σε δανεισμό 900,000€ με υποθήκευση του οικοπέδου, το οποίο είχαν ήδη στην κατοχή τους. Το δάνειο έχει διάρκεια 10 ετών και σταθερό επιτόκιο 4.5%, με μηνιαίες δόσεις σταθερού τοκοχρεολυσίου, αξιοποιώντας τον παρακάτω τύπο:

$$C = \frac{P}{\frac{1}{\rho} * (1 - \frac{1}{(1 + \rho)^n})}$$

Στον τύπο αυτό αντικαθιστώντας το P με 900,000 ευρώ, το ρ με 4.5% δια 12 και το n με 120 μηνιαίες δόσεις προκύπτει ένα ετήσιο τοκοχρεολύσιο της τάξης των 110,000€, ενώ ταυτόχρονα υπολογίστηκαν και μεμονωμένα οι τόκοι για κάθε έτος, καθώς εκπίπτουν από την φορολόγηση των κερδών της επιχείρησης. Στην παρούσα κατάσταση η επιχείρηση έχει αποπληρώσει 146,074€ από το αρχικό κεφάλαιο δανεισμού.

Αποσβέσεις

Η επιχείρηση σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία προχωράει σε αποσβέσεις, επίπλων, εξοπλισμού και εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, στον οποίο αξίζει να γίνει αναφορά στον εξοπλισμό τηλεπικοινωνιών, με συντελεστή απόσβεσης 10%, ενώ οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα περιφερειακά με συντελεστή 20%. Το σύνολο των ετήσιων αποσβέσεων της εταιρείας ανέρχονται σε 155,245€. Εφόσον, η εταιρεία ακολουθεί σταθερό μοντέλο αποσβέσεων, αυτές θα παραμείνουν σταθερές τα έτη 2022 και 2023.

<i>Συντελεστές αποσβέσεων</i>	<i>Συντελεστής Απόσβεσης</i>	<i>Ετήσιες αποσβέσεις</i>
<i>Κτηριακές Εγκαταστάσεις</i>	4%	138,015.20 €
<i>Μέσα μεταφοράς ατόμων</i>	16%	3,608.00 €
<i>Έπιπλα</i>	10%	8,432.80 €
<i>Εξοπλισμός</i>	10%	1,942.78 €
<i>Εξοπλισμός Η/Υ και ηλεκτρονικών συστημάτων</i>	20%	624.78 €
<i>Τηλεπικοινωνιακός Εξοπλισμός</i>	10%	121.95 €
<i>Άλλα στοιχεία και δικαιώματα</i>	10%	2,500.00 €

Πίνακας 4 Ετήσιες αποσβέσεις το 2022

Έξοδα της επιχείρησης

Τα βασικά έξοδα της επιχείρησης διαμορφώνονται από τρεις βασικές κατηγορίες. Αρχικά η τακτική μισθοδοσία των υπαλλήλων συνυπολογίζοντας το μέρος των

επιδομάτων αλλά και την αποζημίωση που δικαιούνται οι εποχικοί υπάλληλοι διαμορφώνεται στον παρακάτω πίνακα:

<i>Τύπος Εργαζομένου</i>	<i>Αριθμός</i>	<i>Μικτές Μηνιαίες Αποδοχές</i>	<i>Μικτές Ετήσιες Αποδοχές</i>	<i>Εργοδοτικές εισφορές</i>	<i>Συνολικό κόστος μισθοδοσίας</i>
<i>Reception A class</i>	2	1,950.00 €	31,200.00 €	6,954.48 €	38,154.48 €
<i>Reception B class</i>	2	1,600.00 €	25,600.00 €	5,706.24 €	31,306.24 €
<i>Social Media Manager – Part time Reception</i>	1	1,700.00 €	13,600.00 €	3,031.44 €	16,631.44 €
<i>Μπαρ</i>	3	1,650.00 €	39,600.00 €	8,826.84 €	48,426.84 €
<i>Μάγειρας</i>	1	1,650.00 €	13,200.00 €	2,942.28 €	16,142.28 €
<i>Καθαριστές</i>	4	1,500.00 €	48,000.00 €	10,699.20 €	58,699.20 €
<i>Κηπουρός</i>	1	1,650.00 €	13,200.00 €	2,942.28 €	16,142.28 €
<i>Άθροισμα</i>			184,400.00 €	41,102.76 €	225,502.76 €

Πίνακας 4 Διάρθρωση μισθοδοσίας για το 2022

Συνυπολογίζοντας τις εργοδοτικές εισφορές, για τις οποίες δεν υπάρχει ένδειξη μεταβολής και για το 2024, το συνολικό κόστος της μισθοδοσίας της επιχείρησης για το 2022 ανέρχεται σε 225,502€.

Μια δεύτερη κατηγορία που αξίζει να αναφερθεί είναι η αποπληρωμή του τρέχοντος δανείου, τα στοιχεία του οποίου παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο υποκεφάλαιο. Το σύνολο σε ετήσια βάση ανέρχεται σε 111,929.48€. Τέλος οι ανάγκες ενέργειας της επιχείρησης είναι αρκετά υψηλές και διαμορφώθηκαν σε 98,192.25€. Παρακάτω παρουσιάζονται όλα τα λειτουργικά έξοδα της επιχείρησης για το έτος 2022:

<i>Κατηγορία Δαπάνης</i>	<i>Ύψος Δαπάνης</i>
<i>Είδη ένδυσης</i>	€ 3,240.85
<i>Αναλώσιμα - Καθραριστικά</i>	€ 17,350.22
<i>Έντυπα και Γραφική Ύλη</i>	€ 1,699.19
<i>Υλικά Φαρμακείου</i>	€ 317.23
<i>Έξοδα Υποδοχής και Φιλοξενίας</i>	€ 3,816.05
<i>Ασφάλιστρα</i>	€ 21,267.80
<i>Φωτισμός -Ρεύμα</i>	€ 98,192.25
<i>Τηλεπικοινωνίες - Συνδρομές</i>	€ 660.00
<i>Διάφορα Έξοδα - Υποχρεώσεις προς δημόσιο</i>	€ 120,347.40
<i>Μισθοδοσίες</i>	€ 225,502.76
<i>Υδρευση - Αποχέτευση</i>	€ 28,041.87
<i>Καύσιμα και λοιπά υλικά θέρμανσεως</i>	€ 6,460.40
<i>Μηχανημ - Τεχν. Εγκατ -Λοιπού εξοπλισμού</i>	€ 1,529.00
<i>Κλινοσκεπάσματα</i>	€ 21,257.80
<i>Αμοιβές και έξοδα τρίτων</i>	€ 18,799.62
<i>Τρέχον Δάνειο</i>	€ 111,929.48

Πίνακας 5 Λειτουργικά Έξοδα για το 2022

Στην κατηγορία διάφορα έξοδα, έχουν ενσωματωθεί και υποχρεώσεις που προκύπτουν προς το δημόσιο και δεν εμπίπτουν σε άλλες κατηγορίες. Έτσι, το συνολικό ύψος των λειτουργικών δαπανών της εταιρείας διαμορφώθηκε σε 680,411.93€ το 2022.

Χαρακτηριστικό του παραπάνω πίνακα διάρθρωσης των ετήσιων εξόδων της επιχείρησης που αξίζει να αναφερθεί είναι οι δαπάνες για καθαρισμό κλινοσκεπασμάτων. Στο ύψος της δαπάνης έχει συνυπολογιστεί και η αγορά νέων κλινοσκεπασμάτων, ωστόσο με την πρόταση της διοίκησης για διαμόρφωση βοηθητικού χώρου και την ένταξη της υπηρεσίας αυτής που τώρα καλύπτεται από τρίτη εταιρεία, υπολογίζεται πως η εταιρεία θα έχει μείωση των λειτουργικών της εξόδων για καθαρισμό κλινοσκεπασμάτων κατά 70%.

Διάρθρωση εσόδων

Η πληρότητα της μονάδας είναι κυμαινόμενη κατά τους καλοκαιρινούς μήνες λειτουργίας της, με τους δύο βασικούς μήνες με τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας

να είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος. Για την προσέλκυση περισσότερων πελατών αλλά και την μεγιστοποίηση των κερδών της, η μονάδα ακολουθεί μια πολιτική μειωμένης κοστολόγησης για τους μήνες Απρίλιο και Οκτώβριο και αντίστοιχα αυξημένης κοστολόγησης τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Το μοντέλο αυτό ακολουθήθηκε τις χρονιές 2021 και 2022, ενώ είναι υπό εξέταση άμα θα συνεχιστεί η παρούσα πολιτική η κάποιο άλλο μοντέλο θα ήταν προτιμότερο.

2022	Απρ	Μάι	Ιούν	Ιούλ	Αύγ	Σεπτ	Οκτ
Ποσοστό πληρότητας	67%	78%	81%	90%	93%	88%	70%

Πίνακας 6 Ποσοστά πληρότητας για το 2022

Τα δωμάτια δεν έχουν διαβαθμίσεις και προσφέρονται στην ίδια τιμή με τις τιμές Ιουλίου να διαμορφώνονται 10% πάνω από την τιμή βάσης και τις τιμές του Αυγούστου να διαμορφώνονται 20% πάνω από την τιμή βάσης. Αντίστοιχα, τους μήνες μειωμένης ζήτησης η τελική τιμή διαμορφώνεται 10% κάτω από την τιμή βάσης. Η πολιτική αυτή ακολουθήθηκε την πρώτη ολοκληρωμένη χρονιά λειτουργίας, με την διοίκηση της μονάδας να την αξιολογεί την τωρινή χρονιά μαζί με άλλες πολιτικές που θα εφαρμοστούν από το 2024. Η αξιολόγηση γίνεται σε συνδυασμό με προωθητικές ενέργειες που έχει ήδη εφαρμόσει η επιχείρηση στα κοινωνικά δίκτυα.

Ακόμα η διαμονή συνοδεύεται με την δυνατότητα πρωινού που προσφέρεται στην τιμή των 12 ευρώ ανά άτομο και ημέρα. Στην προσπάθεια εξακρίβωσης και πρόβλεψης των εσόδων διαπιστώθηκε ότι το 72% των κρατήσεων γίνεται με την επιλογή του πρωινού, ενώ το 15% των κρατήσεων γίνεται για ένα άτομο, ακόμα και άμα όλα τα προσφερόμενα δωμάτια είναι δίκλινα. Τέλος έχει υπολογιστεί πως 2% των κρατήσεων δεν εμφανίζονται. Τα στοιχεία αυτά αφορούν το 2022 και υπολογίστηκαν στο σύνολο της χρονιάς και όχι καταναμημένα ανά μήνα.

Έτσι τα έσοδα της επιχείρησης από τις κρατήσεις διαμορφώνονται όπως τον παρακάτω πίνακα:

Διαμόρφωση Εσόδων από δωμάτια	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος
Έσοδα από διπλά χωρίς πρωινό	21,048.72 €	31,612.35 €	31,808.70 €
Έσοδα από διπλά με πρωινό	60,029.86 €	88,383.20 €	88,932.17 €
Έσοδα από μονά χωρίς πρωινό	3,714.48 €	5,578.65 €	5,613.30 €
Έσοδα από μονά με πρωινό	10,072.51 €	14,971.07 €	15,064.06 €

Πίνακας 7 Έσοδα τους τρεις πρώτους μήνες του 2022

Διαμόρφωση Εσόδων από δωμάτια	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος
Έσοδα από διπλά χωρίς πρωινό	40,173.21 €	45,239.04 €	34,557.60 €	25,564.77 €
Έσοδα από διπλά με πρωινό	111,498.44 €	124,789.25 €	96,617.66 €	72,112.57 €
Έσοδα από μονά χωρίς πρωινό	7,089.39 €	7,983.36 €	6,098.40 €	4,511.43 €
Έσοδα από μονά με πρωινό	18,953.03 €	21,275.14 €	16,365.89 €	12,163.28 €

Πίνακας 8 Έσοδα τους τέσσερις τελευταίους μήνες του 2022

Ακόμα, πηγή εσόδων για την εταιρεία είναι η λειτουργία minibar στα δωμάτια των πελατών αλλά και ένας μικρός κατάλογος προϊόντων που εξυπηρετείται από το ήδη υπάρχον χώρο του bar. Συνδυαστικά αυτές οι δύο πηγές προσέφεραν το 2022 ένα ποσοστό περίπου 2% επί των εσόδων των καταλυμάτων ή 20,436.43€ .

Παρακάτω παρουσιάζεται ο πίνακας με τα αποτελέσματα χρήσης της επιχείρησης για το έτος 2022, όπου φαίνονται συγκεντρωτικά τα έξοδα της επιχείρησης αλλά και το αξιοσημείωτο περιθώριο κέρδους και η δυναμικότητα που παρουσιάζει:

Κατάσταση αποτελεσμάτων της ξενοδοχειακής μονάδας για το 2022

Έσοδα από δωμάτια	1,021,821.53 €
Έσοδα από minibar	20,436.43 €
Λειτουργικά Έξοδα	680,411.93 €
Κέρδη προ φόρων και αποσβέσεων	361,846.03 €
Αποσβέσεις	155,245.50 €
Τόκοι	37,285.67 €
Κέρδη προ φόρων	169,314.85 €
Φόροι	37,249.27 €
Καθαρά κέρδη	132,065.58 €

Πίνακας 9 Κατάσταση αποτελεσμάτων της επιχείρησης το έτος 2022

Από τα παραπάνω φαίνεται η δυναμικότητα του ξενοδοχείου και με τις προβλέψεις του τουρισμού της Μήλου για την περίοδο 2024 – 2025, η διοίκηση έκρινε σκόπιμη την επέκταση των διαθέσιμων δωματίων αλλά και την διαφοροποίηση των εσόδων με την ταυτόχρονη αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών με την δημιουργία ενός εστιατορίου.

Η Μήλος έχει ήδη ένα αναγνωρισμένο brand name όσον αφορά τον γαστρονομικό τουρισμό, με την ανάδειξη της τοπικής της κουζίνας. Έτσι, η δημιουργία του εστιατορίου συνάδει με τις κυρίαρχες τάσεις του νησιού.

Πρόταση προς χρηματοδότηση

Η εταιρεία, έχοντας 13 υπαλλήλους και τζίρο που δεν ξεπερνάει τα 10 εκατομμύρια ευρώ, καθίσταται ως μικρή επιχείρηση στα πλαίσια του αναπτυξιακού νόμου ν 4887/2022, ενώ η επιχείρηση και το νησί δεν βρίσκονται σε κάποιο ειδικό καθεστώς, όπως αυτό ορίζεται από την ισχύουσα νομοθεσία. Έτσι, μπορεί να επιχορηγηθεί με 60% της συνολικής αξίας του έργου και μέγιστο όριο τα 3 εκατομμύρια ευρώ. Η κοστολόγηση του επενδυτικού σχεδίου πραγματοποιήθηκε με στοιχεία που έχουν ληφθεί από τεχνικό γραφείο που ανέλαβε και την ανέγερση των εγκαταστάσεων το 2021 και περιλαμβάνει την ανέγερση κύριων και βοηθητικών χώρων αλλά και την επιχορήγηση δημιουργούμενης απασχόλησης.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως για τα παραπάνω θα αγοραστεί οικόπεδο προσκείμενο αυτό της επιχείρησης 16.7 στρεμμάτων και αξίας 400,000€, το οποίο δεν εμπίπτει στις επιχορηγούμενες κατηγορίες και θα πρέπει να αγοραστεί εκτός

προγράμματος με ίδια κεφάλαια των ιδιοκτητών της επιχείρησης ως νέα εισροή κεφαλαίου.

Στην συνέχεια όλες οι προτάσεις για αύξηση της δυναμικότητας και επέκτασης της εταιρείας φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Αξίζει να αναφερθεί πως η επιχορήγηση των κτηρίων ανέρχεται σε 60% ενώ η επιδότηση για δημιουργούμενη απασχόληση ανέρχεται σε 75% και αφορά τις θέσεις που θα δημιουργηθούν στο εστιατόριο του ξενοδοχείου.

Είναι φανερό πως το βασικό κόστος που θα καλυφθεί με ίδια κεφάλαια για την επιχείρηση είναι η αγορά του οικοπέδου, ενώ το συνολικό μέγεθος των ιδίων κεφαλαίων που απαιτείται ανέρχεται σε 814,320€ . Αντίστοιχα το μέγεθος της επιχορήγησης που θα λάβει η εταιρεία με την ένταξη στο νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα ανέρχεται σε 666,480€.

Ενίσχυση Δυναμικότητας της μονάδας	Έκταση	M.M.	Κόστος ανά μονάδα	Συνολικό κόστος	Επιδοτούμενο Κόστος
Αγορά προσκείμενου οικοπέδου	16.7	στρέμμα	23,952.10 €	400,000.00 €	0 .00 €
Κατασκευή κύριων εγκαταστάσεων για επέκταση της μονάδας	700	τμ	800.00 €	560,000.00 €	336,000.00 €
Κατασκευή βοηθητικών χώρων	500	τμ	215.00 €	107,500.00 €	64,500.00 €
Κατασκευή πλυσταριού	280	τμ	110.00 €	30,800.00 €	18,480.00 €
Κατασκευή εστιατορίου	150	τμ	2,750.00 €	412,500.00 €	247,500.00 €

Πίνακας 10 Κόστη για επέκταση της μονάδας

Ο νέος αναπτυξιακός νόμος καλύπτει ακόμα και το κόστος μισθοδοσίας του προσωπικού που θα απασχολείται τόσο στο εστιατόριο, όσο και στο πλυσταριό.

Παρακάτω φαίνονται συγκεντρωτικά οι θέσεις που θα δημιουργηθούν με αυτή την επέκταση καθώς και η σύσταση της επιδότησης:

Προσωπικό Εστιατορίου	Αριθμός	Μικτός Μηνιαίος Μισθός	Μικτός Ετήσιος Μισθός	Εργοδοτικές Εισφορές	Συνολικό κόστος μισθοδοσίας	Επιδότηση	Ίδια Κεφάλαια
Μάγειρες	4	2,500.00 €	80,000.00 €	17,832.00 €	97,832.00 €	73,374.00 €	24,458.00 €
Βοηθί κουζίνας	4	1,800.00 €	57,600.00 €	12,839.04 €	70,439.04 €	52,829.28 €	17,609.76 €
Σερβιτόροι	4	1,800.00 €	57,600.00 €	12,839.04 €	70,439.04 €	52,829.28 €	17,609.76 €
Καθαριστές	3	1,400.00 €	33,600.00 €	7,489.44 €	41,089.44 €	30,817.08 €	10,272.36 €

Πίνακας 11 Δημιουργούμενες θέσεις απασχόλησης και η διαμόρφωση της μισθοδοσίας τους

Στο εστιατόριο θα δουλεύουν δύο βάρδιες και σε αυτό θα ενσωματωθούν και οι τρεις υπάλληλοι που δούλευαν μέχρι την προηγούμενη χρονιά στο μπαρ. Ο μισθός των οποίων ωστόσο δεν μπορεί να καλυφθεί στα πλαίσια του προγράμματος ως ήδη υφιστάμενες θέσεις. Έτσι το συνολικό ετήσιο κόστος των μισθών είναι 228,800€ από τα οποία επιδοτεί το αναπτυξιακό πρόγραμμα τις 171,600€.

Η μονάδα μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης

Οι επενδύσεις υπό εξέταση της μονάδας θα έχουν ολοκληρωθεί τον χειμώνα του 2023 και αναμένεται σύμφωνα με την μελέτη του τεχνικού γραφείου, ότι η τουριστική περίοδο του 2024 θα ξεκινήσει με πλήρη δυναμικότητα. Αυτή η επέκταση θα δημιουργήσει σημαντικές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας της επιχείρησης, στο ανθρώπινο δυναμικό της, στα έσοδα και τα λειτουργικά έξοδα. Κατά την διάρκεια της επόμενης τουριστικής περιόδου, γίνεται μια υπόθεση για διατήρηση του κόστους βάσης των δωματίων και διαμόρφωση της τελικής τιμής στον πελάτη βάσει της πολιτικής που ακολουθεί ανάλογα με τον μήνα. Με αυτό τον τρόπο, η μονάδα, προσπαθεί να μεγιστοποιήσει τα ποσοστά πληρότητας, καθώς είναι μια καινούργια επιχείρηση, η οποία προσπαθεί να δημιουργήσει το brand name της.

Τα λειτουργικά έξοδα της επιχείρησης θα παρουσιάσουν σημαντικές μεταβολές. Η λειτουργία βοηθητικών χώρων και συγκεκριμένα η ανάληψη του καθαρισμού κλινοσκεπασμάτων στα πλαίσια της επιχείρησης, αντικαθιστώντας την εξωτερική ανάθεση θα μειώσει το ποσοστό της κατηγορίας αυτής στο σύνολο των λειτουργικών εξόδων κατά περισσότερο από 30%, σύμφωνα με την διεύθυνση της εταιρείας. Από την άλλη η αύξηση της δυναμικότητας των δωματίων κατά 50% με ταυτόχρονη λειτουργία του εστιατορίου θα αυξήσει σημαντικά το ύψος του ρεύματος, τις μισθοδοσίες αλλά και του νερού. Η διεύθυνση δεν έχει προηγούμενη εμπειρία από λειτουργία χώρων εστίασης, ωστόσο η λειτουργία του εστιατορίου θα επιβαρύνει κατά 57,200€ την επιχείρηση, αποκλειστικά για τις μισθοδοσίες του επιπλέον προσωπικού που θα χρειαστεί. Στην συνέχεια οι δαπάνες ρεύματος θα αυξηθούν σημαντικά, περίπου 40% από το 2023, σύμφωνα με μια μελέτη από την διεύθυνση της επιχείρησης, αποτελώντας μια υπόθεση με βάσει της MWh που απαιτούνται ανά δωμάτιο, με το συνολικό νούμερο προσαυξημένο με ένα συντελεστή, ώστε να περικλείει και την λειτουργία του εστιατορίου αλλά και του εξοπλισμού καθαρισμού. Το συνολικό ποσό του ρεύματος για το 2024 υπολογίζεται σε 137,469 ευρώ. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται συγκεντρωτικά τα λειτουργικά έξοδα που αναμένονται για την λειτουργία της επιχείρησης το 2024:

Κατηγορία Δαπάνης	Ύψος Δαπάνης
<i>Είδη ένδυσης</i>	€ 4,537.20
<i>Αναλώσιμα - Καθραριστικά</i>	€ 22,555.29
<i>Έντυπα και Γραφική Ύλη</i>	€ 1,784.15
<i>Υλικά Φαρμακείου</i>	€ 317.23
<i>Έξοδα Υποδοχής και Φιλοξενίας</i>	€ 3,816.05
<i>Ασφάλιστρα</i>	€ 25,521.36
<i>Φωτισμός -Ρεύμα</i>	€ 137,469.15
<i>Τηλεπικοινωνίες - Συνδρομές</i>	€ 660.00
<i>Δάνεια (σταθερό - αναγωγή σε έτος / μηνιαίες δόσεις)</i>	€ 122,754.35
<i>Μισθοδοσίες</i>	€ 295,452.64
<i>Υδρευση - Αποχέτευση</i>	€ 35,052.34
<i>Καύσιμα και λοιπά υλικά θερμάνσεως</i>	€ 7,041.84
<i>Μηχανημ - Τεχν. Εγκατ -Λοιπού εξοπλισμού</i>	€ 1,636.03
<i>Κλινοσκεπάσματα</i>	€ 27,635.14
<i>Αμοιβές και έξοδα τρίτων</i>	€ 22,183.55
<i>Διάφορα Έξοδα</i>	€ 111,929.48

Πίνακας 10 Πρόβλεψη για τις δαπάνες του 2024

Τα έσοδα της ξενοδοχειακής μονάδας, ακολουθώντας το ίδιο μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε και για το 2022 καθώς και διατηρώντας σταθερά τα ποσοστά πληρότητας στην αναγωγή των 30 δωματίων πλέον αλλά και την πολιτική κοστολόγησης, διαμορφώνονται σε 1,532,982€. Σύμφωνα και με τους διαχειριστές της εταιρείας είναι πολύ δύσκολη μια σωστή πρόβλεψη των εσόδων της εταιρείας την επόμενη χρονιά, καθώς αυτά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την λειτουργία του εστιατορίου αλλά και την εύρυθμη λειτουργία της αυξημένης δυναμικότητας. Επίσης, για την κάλυψη της πληρότητας της αυξημένης δυναμικότητας, η εταιρεία θα κληθεί να δημιουργήσει ένα brand name και να προχωρήσει σε ισχυρή παρουσία στα κοινωνικά δίκτυα, ώστε να προσελκύσει πελάτες. Με την ταυτόχρονη λειτουργία του εστιατορίου και των εσόδων των δωματίων αλλά και την μείωση του κόστους καθαρισμού κλινοσκεπασμάτων της ξενοδοχειακής μονάδας, ο συγκεντρωτικός πίνακας των οικονομικών αποτελεσμάτων που προβλέπεται για την επιχείρηση ως εξής:

Κατάσταση αποτελεσμάτων για το 2024

Έσοδα	1.532.982,08 €
Έξοδα	820,345.79 €
Κέρδη προ φόρων και αποσβέσεων	712,636.29 €
Αποσβέσεις	212,427.50 €
Τόκοι	33,926.70 €
Κέρδη προ φόρων	466,282.08 €
Φορολογικός συντελεστής	22%
Φόροι	102,582.06 €
Καθαρά κέρδη	363,700.03 €

Πίνακας 11 Προβλέψεις για τα οικονομικά αποτελέσματα του 2024

Σε αυτό το σημείο, Στις αποσβέσεις που θα διαμορφωθούν το 2024, διατηρώντας το σταθερό μοντέλο αποσβέσεων, θα προστεθούν 57,182€ από την επέκταση της ξενοδοχειακής μονάδας, τα κτήρια αλλά και από τον εξοπλισμό του εστιατορίου και του εξοπλισμού των βοηθητικών χώρων. Οι τόκοι από τα δάνεια της χρονιάς αυτής, θα διαμορφωθούν σε 33,926€, δηλαδή θεωρείται ότι δεν θα υπάρξει νέος δανεισμός, αξιοποιώντας την ένταξη της στο επιδοτούμενο αυτό πρόγραμμα. Στην συνέχεια θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση των συνολικών βασικών μεγεθών και θα γίνει μια αντιπαραβολή με ένα δεύτερο σενάριο.

Σε περίπτωση που η εταιρεία δεν προχωρήσει με την επιδότηση μέσω του νέου επενδυτικού κύκλου, θα πρέπει να προχωρήσει με δανεισμό και σύναψη δεύτερου δανείου για την χρηματοδότηση της επέκτασης. Έτσι, καλείται να πληρώνει τα τοκοχρεολύσια των δύο δανείων για την επταετία μέχρι την λήξη του πρώτου δανείου που σύναψε το 2020, αλλά και του δεύτερου με περίοδο ισχύς 2023-2033. Ταυτόχρονα θα πρέπει η τράπεζα να αποδεχτεί τον δεύτερο δανεισμό στο δεύτερο αυτό σενάριο, το οποίο δεν έχει προχωρήσει σαν διαδικασία η διεύθυνση. Συνολικά η εταιρεία, θα πρέπει να πληρώνει ετησίως για το πρώτο δάνειο 111,929.48€ ενώ για το δεύτερο δάνειο, η ετήσια δόση ανέρχεται σε 104,228.73€, ενώ το σύνολο του κεφαλαίου που καλείται να πληρώσει η εταιρεία στο σύνολο της δεκαετίας είναι 1,042,228.73€.

Συμπεράσματα

Η Ελλάδα είναι μια μεσογειακή χώρα που βασίζεται στα έσοδα του τουρισμού, τόσο ως μέρος του ΑΕΠ της, όσο και ως εργαλείο για την ανάπτυξή της. Κατά την διάρκεια της ιστορίας του τουρισμού στην χώρα, δημιουργήθηκαν διάφορες δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμοί για την διαμόρφωση του τουρισμού στην Ελλάδα, με τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις της χώρας να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην εξέλιξη των οργανισμών αυτών. Σημαντικοί σταθμοί στην πορεία της ανάπτυξης του κλάδου στην χώρα αποτελούν η σύσταση του ΕΟΤ, οι αναπτυξιακοί νόμοι και ο ρόλος της Ευρώπης και των ευρωπαϊκών προγραμμάτων χρηματοδότησης των περιφερειακών οικονομιών. Στο σημερινό επενδυτικό περιβάλλον του τουρισμού, τα ευρωπαϊκά κονδύλια μπορούν να αξιοποιηθούν σε ένα μεγάλο εύρος εφαρμογών με τα προγράμματα, που είναι σε ισχύ στην παρούσα φάση, να εστιάζουν στην επέκταση των υποδομών, την βιώσιμη ανάπτυξη και την εισαγωγή «έξυπνων» λύσεων από τον τεχνολογικό χώρο στον κλάδο. Σε αυτό το πλαίσιο κλήθηκε η εταιρεία να προβεί σε κάποιες αποφάσεις για την εκμετάλλευση των εν λόγω προγραμμάτων επιδότηση για την αύξηση της δυναμικότητάς της αλλά και την διαφοροποίηση των εσόδων της.

Η ξενοδοχειακή μονάδα, σύμφωνα με τα παραπάνω ποσοτικά μεγέθη που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο μπορεί να αποκομίσει σημαντικά οφέλη, τόσο για την κεφαλαιακή της επάρκεια, όσο και στα οικονομικά της αποτελέσματα σε χρονικό ορίζοντα δεκαετίας. Για τις απαιτήσεις της επένδυσης έγινε μια σύγκριση με το απαιτούμενο κεφάλαιο να προέρχεται είτε από την ένταξη στο επενδυτικό πρόγραμμα είτε από δανεισμό. Στην σύγκριση αυτή, η ετήσια υποχρέωση που προκύπτει ανέρχεται σε 104,228€, ένα αρκετά υψηλό ποσό για το ταμείο μιας νεοσύστατης επιχείρησης. Για την επένδυση που θα πραγματοποιηθεί, η επιχείρηση προχωράει με ταυτόχρονη αύξηση της δυναμικότητας αλλά και διαφοροποίηση των εσόδων με την σύσταση ενός εστιατορίου, το οποίο συνάδει με τις τάσεις του τουρισμού στη Μήλο, το νησί στο οποίο δραστηριοποιείται η εταιρεία. Με την σύσταση του εστιατορίου, η εταιρεία δημιουργεί θέσεις απασχόλησης που καλύπτονται στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγράμματος, με την επιδότηση στο Ν. Αιγαίο να ανέρχεται σε 75%, ενώ τα πάγια του εστιατορίου καλύπτονται σε ποσοστό 60%. Η εταιρεία επωφελείται σημαντικά από αυτά τα ποσοστά επιδότησης, καθώς μπορεί να καλύψει τόσο τις ανάγκες σε νέο προσωπικό, την διαμόρφωση του

εστιατορίου αλλά και την λειτουργία των βοηθητικών χώρων για τον καθαρισμό κλινοσκεπασμάτων.

Το ζήτημα της εταιρείας είναι η αδυναμία πρόβλεψης των εσόδων για την επόμενη χρονιά που θα έχει ολοκληρωθεί η επένδυση. Τα αυξημένα κόστη οδηγούν σε υποχρεώσεις άνω των 50,000€ για την εταιρεία για την κάλυψη των νέων θέσεων εργασίας. Έτσι η πληρότητα της συνολικής δυναμικότητας και η δημιουργία εσόδων από την λειτουργία του εστιατορίου θεωρούνται αναγκαία για την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων της και την δημιουργία κέρδους για τους ιδιοκτήτες. Ωστόσο, ο ελληνικός τουρισμός παρουσιάζει μια σημαντικά ανοδική τάση τις τελευταίες δεκαετίες, αναπτύσσεται συνεχώς στην ποιότητα υπηρεσιών που παρέχει και κερδίζει νέες αγορές, όπως ο Ασιατικός τουρισμός, ο οποίος φαίνεται ότι στα επόμενα χρόνια θα έχει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του κλάδου, κυρίως στις Μεσογειακές χώρες. Συγκεκριμένα, ο τουριστικός κλάδος στην Ελλάδα αποτελεί μια σημαντική πηγή εσόδων και ανάπτυξης για το κράτος, ενώ το επενδυτικό περιβάλλον δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μεγάλα έργα υποδομών αλλά και μικρότερα έργα δημιουργούμενης απασχόλησης, όπως η μελέτη περίπτωσης που εξετάστηκε. Τέλος, η διαμόρφωση ενός ευνοϊκού και σταθερού φορολογικού πλαισίου, με ταυτόχρονη μείωση της γραφειοκρατίας κρίνονται απαραίτητα για την δημιουργία ενός υγιούς επενδυτικού περιβάλλοντος που θα προσελκύσει ξένες επενδύσεις και θα ενισχύσει τον ελληνικό τουρισμό.

Προτάσεις για επόμενες έρευνες

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της εργασίας αυτής καλύπτει αρχικά την μακροσκοπική οπτική του τουριστικού κλάδου στην Ελλάδα αλλά και ευρύτερα στην Μεσόγειο, ενώ παρουσιάστηκαν τα βασικά επενδυτικά εργαλεία και μια μελέτη περίπτωσης για μια ξενοδοχειακή μονάδα στην Μήλο. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές πλευρές που δεν καλύφθηκαν και μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο για μεταγενέστερες μελέτες και απώτερο σκοπό την καλύτερη κατανόηση του κλάδου. Τα αντικείμενα που πλαισιώνουν την παρούσα έρευνα μπορεί να είναι τεχνικής, κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως όπως τα παρακάτω:

- 1.) Αναγνώριση πλεονεκτημάτων της εκάστοτε νομικής μορφής εταιρειών για τον τουριστικό κλάδο
- 2.) Λογιστικός χειρισμός επενδύσεων στην Ελλάδα
- 3.) Δημιουργία κρατικών μηχανισμών ελέγχου και αξιολόγησης επιδοτήσεων
- 4.) Βιβλιογραφική επισκόπηση των αναπτυξιακών νόμων – Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του εκάστοτε πλαισίου
- 5.) Ανάλυση απαιτούμενου κεφαλαίου κίνησης σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό κλάδο
- 6.) Εισαγωγή «έξυπνων» τεχνολογιών για την δημιουργία εφαρμογών και λύσεων που θα βελτιώνουν την εμπειρία των τουριστών στην χώρα
- 7.) Τρόποι ενίσχυσης του brand name της χώρας – Διάκριση συγκεκριμένων μορφών τουρισμού
- 8.) Καθετοποίηση της τουριστικής αλυσίδας, με αναγνώριση των σημείων υψηλής προστιθέμενης αξίας του τουριστικού προϊόντος
- 9.) Έργα υποδομών για την αύξηση της δυναμικότητας των σημείων τουριστικής εισόδου στην χώρα

Βιβλιογραφία

- 1.) United Nations World Tourism Organization a UN Specialized Agency (2016), "Tourism in the Mediterranean.", <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416929>,
- 2.) World Travel and Tourism Council (WTTC), Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού, "Economic Impact Research", <https://wttc.org/research/economic-impact>
- 3.) World Travel and Tourism Council (WTTC) report (2020): "Greece, Travel and Tourism Economic Impact 2020"
- 4.) Bank of Greece report (2020): "Balance of Payments and International Investment Position for 2020"
- 5.) Hellenic Statistical Authority report (2020): "Tourism in Greece, January-September 2020"
- 6.) European Commission, "European Regional Development Fund", https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/
- 7.) European Parliament, "European Regional Development Fund (ERDF)", <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/13/the-european-regional-development-fund>
- 8.) Bachtler, J., Mendez, C., & McMaster, I. (2013): "EU Cohesion Policy and European Integration", Routledge, 1st Edition
- 9.) Σπηλιωτόπουλος Α. (2006), "Η Στρατηγική της Λισσαβόνας», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Αθήνα
- 10.) Βούζιου Ε. (2022), «Προγραμματική Περίοδος 2021-2027: Η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ και το ελληνικό ΕΣΠΑ», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- 11.) Javier Barbero, Olga Diukanova, Carlo Gianelle, Simone Salotti & Artur Santoalha (2021): «Economic modelling to evaluate Smart Specialisation: an analysis of research and innovation targets in Southern Europe», The Regional Studies, vol. 56(9), pages 1496-1509
- 12.) Aranguren, M. J., Magro, E., Navarro, M., & Wilson, J. R. (2019): "Governance of the territorial entrepreneurial discovery process: Looking under the bonnet of RIS3", The Regional Studies, 53(4),451–461.

- 13.) Μοίρα Π., Μυλωνόπουλος Δ. και Καραβασίλη Α. (2011): “Η εποπτεία της τουριστικής δραστηριότητας μέσω αποκεντρωμένων μονάδων διοίκησης τουρισμού”, e-JST, σελ.83-92.
- 14.) Βλάχος Άγγελος (2013), «Τουριστική Ανάπτυξη και Δημόσιες Πολιτικές στη Σύγχρονη Ελλάδα, 1914-1950», Διδακτορική Διατριβή, ΕΚΠΑ, Αθήνα
- 15.) Βεντουράτου Έλενα (2006): «Η επίδραση της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης στην ανάπτυξη των Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων», Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Αθήνα
- 16.) Buckley P., Papadopoulos S. (1986): “Marketing Greek tourism - the planning process”, *Tourism Management*, Volume 7, Issue 2, p. 86-100
- 17.) McKinnon, R. (1964), “Foreign exchange constrain in economic development and efficient aid allocation”, *The Economic Journal*, vol. 74, p. 388–409
- 18.) Ιωσηφίδης Τ. (2022): «Δυναμική ανάκαμψη για τον ελληνικό τουρισμό το 2022», Erst & Young Publications, Industry Pulse Report: Travel & Tourism
- 19.) Papanikos GT (2022): “Greece in the Eurozone: an evaluation of the first two decades”. *Athens Journal of Business & Economics* 8(2): 177–192.
- 20.) Kamenidou Irene et. Al. (2009), “Measuring Destination Image and Consumer Choice Criteria: The Case of Mykonos Island”, Technological Educational Institute of Kavala, Kavala
- 21.) Allesandro Capocchi et. Al. (2019): “Overtourism: A Literature Review to Assess Implications and Future Perspectives”, Multidisciplinary Digital Publishing Institute
- 22.) Heslinga, J.H. (2018), «Synergetic Tourism-Landscape Interactions: Policy, Public Discourse and Partnerships», University of Groningen: Groningen, The Netherlands
- 23.) Margaryan, L. (2017), «Commercialization of Nature through Tourism», Mid Sweden University: Östersund, Sweden, pp. 78–83.
- 24.) Ευαγγελία Λάμπρου (2026): “Διεθνείς Αεροπορικές Αφίξεις: 2019-2022”, Insete Report, https://insete.gr/wp-content/uploads/2023/03/23-03_Diethneis_Aeroprikes_Afixeis_2019-2022-1.pdf

- 25.) Kichan Nam, Christopher S. Dutt, Prakash Chathoth & M. Sajid Khan (2019): Blockchain technology for smart city and smart tourism: latest trends and challenges, Asia Pacific Journal of Tourism Research, DOI: 10.1080/10941665.2019.1585376
- 26.) Abrham Josef (2017): “Novel trends on using ICTS in the modern tourism industry”, Czech journal of social sciences, business and economics
- 27.) Sotiriadis M., Varvanessos S. (2015): “A strategic analysis of Greek tourism: competitive position, issues and lessons”, Department of Transport Economics, Logistics & Tourism, University of South Africa, African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure Vol. 4 (2) - IS SN: 2223-814X
- 28.) Tsitsiloni M., Grigoroudis E., and Zopounidis C. (2013): “Service Quality Evaluation in the Tourism Industry: A SWOT Analysis Approach”, Springer Proceedings in Mathematics & Statistics 31, DOI 10.1007/978-1-4614-5134-1_18, © Springer Science+Business Media New York
- 29.) Insete Report (2023): «Βασικά Τουριστικά Μεγέθη της Ελλάδας»
- 30.) Mohamed Elyes Ben Haj Kbaier, Masri H, Krichen S. (2017): “A personalized hybrid tourism recommender system”, IEEE/ACS 14th International Conference on Computer Systems and Applications
- 31.) Weimin Zheng, Haipeng Ji, Congren Lin, Wenhui Wang , Bilian Yu (2020): «Using a heuristic approach to design personalized urban tourism itineraries with hotel selection», Tourism Management, Volume 76, 103956
- 32.) Ashton, A. (2017): “How human resources management best practice influence employee satisfaction and job retention in the Thai hotel industry”, Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism, 17(2), 175–199.
- 33.) VKPremium: “Ευρωπαϊκά Προγράμματα», <https://www.vkpremium.gr/espa-pos-o-ependitis-tha-apofeugei-tis-eggitikes-epistoles/>, προβλήθηκε στις 18.09.23
- 34.) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: «Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση», <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/98/%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B5%CE%B4%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B1>, προβλήθηκε στις 11.09.23

- 35.) Μπουραζάνης Κ. (2022), «ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΝΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», Διπλωματική εργασία στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη